

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA VÝTVARNÉ KULTURY

VÝTVARNÝ PROJEKT VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ
PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Markéta Bendová
Učitelství 1. stupně základní školy

Vedoucí práce: PhDr. Martina Komzáková, PhD.

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Ve Stodě, 18. dubna 2021

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí diplomové práce PhDr. Martině Komzákové PhD. za cenné rady, trpělivý a empatický přístup, odborné vedení a čas, který mi věnovala. Také bych ráda poděkovala své rodině, manželovi a přátelům za jejich nemalou podporu během celého studia.

OBSAH

ÚVOD	4
1 TEORETICKÁ ČÁST	6
1.1 VÝTVARNÁ VÝCHOVA	6
1.1.1 Výtvarná výchova v rámci rvp.....	6
1.1.2 Současná výtvarná výchova na 1. stupni základní školy	7
1.2 ENVIRONMENT A ENVIRONMENTÁLNÍ UMĚNÍ	8
1.2.1 Definice pojmu environmentální umění.....	9
1.2.2 Umělci, kteří se stali inspirací	10
1.2.3 Odpad	13
1.3 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA	14
1.3.1 Historie environmentální výchovy.....	15
1.3.2 Cíle environmentální výchovy	16
1.3.3 Charakteristika Environmentální výchovy na 1. stupni základní školy	17
1.4 PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ	18
1.4.1 Projekt	19
1.4.2 Jednotlivé části projektu.....	20
1.4.3 Typologie projektů.....	22
Projektové vyučování ve výtvarné výchově	23
1.4.4 Dobrá praxe	26
2 HLAVNÍ ČÁST.....	28
2.1 O PROJEKTU	28
2.1.1 Myšlenková mapa projektu	28
2.1.2 Struktura projektu	29
Řazení úkolů projektu	30
Použité výtvarné prostředky	31
2.2 PRŮBĚH PROJEKTU	32
2.2.1 Úkol číslo 1 – Kontejnery a okolí.....	32
2.2.2 Úkol číslo 2 – Odpad od vzniku až po recyklaci	39
2.2.3 Úkol číslo 3 – Papírová koláž	45
2.2.4 Úkol číslo 4 – „PLASTÁK“	51
2.2.5 Úkol číslo 5 – Skleněná dekorace	57
2.2.6 úkol číslo 6 - PLAKÁT.....	65
2.3 VYHODNOCENÍ PROJEKTU	73
3 DISKUZE.....	74
ZÁVĚR.....	76
RESUMÉ	78
SUMMARY	79
SEZNAM LITERATURY	80
INTERNETOVÉ ZDROJE	81
SEZNAM OBRÁZKŮ	83

Úvod

Pro diplomovou práci jsem si zvolila téma „Výtvarný projekt ve výtvarné výchově – příklad dobré praxe“. Inspirací mi bylo vytvoření výtvarného projektu v rámci mého studia na fakultě prostřednictvím předmětu projektová výuka ve výtvarné výchově.

Projekt jsem pečlivě promyslela, napsala si koncepci a pokračovala až k jeho konečné podobě. Po té, co jsem měla ucelenou podobu projektu, jsem uskutečnila jeho autorealizaci, což znamená, že jsem každý úkol splnila přesně tak, jak bych to chtěla po žácích při jeho realizaci. U každého úkolu jsem si psala poznámky a vypisovala určité změny, které by bylo vhodné provést, pokud bych projekt s žáky realizovala. Pracuji jako pedagog na prvním stupni základní školy a také ve speciálních třídách. Mimo jiné předměty učím také výtvarnou výchovu ve třídách 5. ročníku. V tomto okamžiku se mi naskytla příležitost projekt s žáky provést.

Celé realizaci předcházela motivace v podobě výletu do spalovny odpadů v Chotíkově, kam žáci 5. ročníku každoročně jezdí. Zde se seznámili s tím, jak probíhá finální třídění a spalování odpadu poté, co ho sami vytřídí a vhodí do kontejneru. Hlavní inspirací k vytvoření tohoto projektu, s názvem „Třídíme odpad“ mi byla nejen jeho aktuálnost, ale především laxní přístup dnešních dětí k třídění odpadu.

I přes to, že se žáci v rámci průřezových témat (jako například člověk a jeho svět) během základní školní docházky učí novým vědomostem a dovednostem péče o ochranu životního prostředí, je to stále nedostatečné. Troufnu si říci, že často jejich nezodpovědné chování nepramení vždy z neznalosti, ale často z malé, či nulové rodinné angažovanosti a zájmu. Co pro to mohu udělat já jako pedagog? Je zapotřebí, environmentální a ekologickou výchovu zařazovat co nejvíce jako průřezové téma, například právě ve výtvarné výchově a tím problematiku životního prostředí dostávat co nejvíce do podvědomí žáků.

Výtvarná výchova je jedním z konceptů prožitkového učení, díky kterému si žáci pomocí výtvarné činnosti snáze vryjí do paměti obsah i formu edukace. Propojením environmentální výchovy a výchovy výtvarné, si děti více utuží znalosti a probudí v sobě empatii k životnímu prostředí. Jako pedagog pak mohu jen doufat, že mé snažení nebylo marné a že jsem tak efektivně přispěla svojí energií, energií žáků k zodpovědnému chování a k lepší budoucnosti naší planety. Právě z důvodu, že jsou témata ekologie,

environmentální výchovy a vše kolem stále více aktuální, rozhodla jsem se tomu věnovat ve své diplomové práci v rámci již zmíněného projektu. Cílem diplomové práce je pomocí výtvarného projektu vytvořit plnohodnotný příklad dobré praxe, přičemž mezi jeho cíle patří odborné zdůvodnění. Za cíle dílčích úkolů budu považovat jednotlivé výtvary a poznání z úloh.

Diplomovou práci lze rozdělit do několika částí. Teoretická část, metodicko-didaktická část, část empirická a závěr. Teoretická část se zabývá souvisejícími tématy, jako jsou například projektová výuka, projektová metoda, odpad, environmentální umění, environmentální výuka. Metodicko-didaktická část se bude věnovat blíže teorii projektu, projektovému vyučování a příkladu dobré praxe. Empirickou část diplomové práce tvoří samotný popis projektu, jeho jednotlivé fáze, doporučení změn a jejich dopad na realizaci s žáky. Závěr práce bude sloužit k tomu, abych v něm shrnula efektivitu provedených změn, jejich dopad na realizaci s žáky a ověření splnění cílů, které jsem si stanovila v úvodu diplomové práce.

1 TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část se bude zabývat obory, které souvisí s projektem této diplomové práce. Obsahem je pojetí výtvarné výchovy samotné, dále výtvarná výchova v rámci vzdělávacím programu a výtvarná výchova na prvním stupni. Po vymezení těchto pojmů bude následovat stručný popis environmentálního umění, které úzce souvisí s environmentální výchovou, a výčet umělců, kteří mi byli inspirací. V neposlední řadě bude vymezen pojem projekt, projektové vyučování a dobrá praxe.

1.1 VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Projekt této diplomové práce nalezne své uplatnění v hodinách výtvarné výchovy. Tato kapitola bude proto věnována výtvarné výchově a její podobě v Rámcovém vzdělávacím programu a současné podobě výtvarné výchovy na 1. Stupni.

1.1.1 VÝTVARNÁ VÝCHOVA V RÁMCI RVP

Vzdělávací obsah Rámcových vzdělávacích programů formuluje výstupy a učivo, také pro výtvarnou výchovu. Ta se nachází v oblasti Umění a kultura a je povinným školním předmětem pro žáky 1. – 9. ročníku. Oblast Umění a kultura je vytvořena tak, aby její dílčí části umožnily žákům svůj každodenní život obohatit o širší kontinuitu lidské zkušenosti. Vychází se z přístupu k člověku jako k individuálnímu jedinci, jehož přístup a tvořivost se podílí na sociální integraci. Požadavky, které jsou osnovami kladeny na žáka, zde vymezují nejen cílové kategorie a učivo, ale také zřetelně formulované „výstupy z výuky“. Formulace výstupů nepředkládají jen změny v pojetí „úspěšnosti žáka“, ale také profesionální kompetence pedagoga tohoto předmětu (Hazuková, 2005, str. 30).

Pojetí tohoto oboru je postaveno tak, aby učitel mohl svým žákům skrze osnovy školního vzdělávacího programu nabídnout takové činnosti a metody, které se budou opírat o jejich skutečné zájmy¹. Vzdělávací obor výtvarná výchova se dělí na 2 období. První období je zaměřeno na správné rozpoznávání a pojmenovávání prvků zrakově obrazného vyjadřování. Tím jsou myšleny tvary, linie, barvy, objekty. Žák na základě odlišností vycházejících z jeho zkušeností tyto prvky porovnává. Osobní zkušenosti žáka se pak dále uplatňují v plošném i prostorovém uspořádání již zmíněných linií, tvarů, barev a

¹ Pojetí Výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura (<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/43/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramci-vzdelavaci-oblasti-umeni-a-kultura.html>), cit. 5. 2. 2021).

porovnávání rozdílů. V tomto období pak žák dle svých schopností objasňuje různá obrazná vyjádření. Odlišný výklad pak porovnává se svými dosavadními zkušenostmi. Na základě zkušeností poté do komunikace zapojuje svá obrazová vyjádření, které vytvořil, vybral či upravil².

S ohledem na všechny výše zmíněné cíle v rámcově vzdělávacím programu se musí myslet především na to, že výtvarná výchova má v žácích probudit zájem o výtvarné umění a také chuť se na výtvarném a kulturním dění aktivně podílet.

1.1.2 SOUČASNÁ VÝTVARNÁ VÝCHOVA NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Pro děti mladšího školního věku je výtvarný projev na stupni důležitosti na stejné úrovni, jako je řeč, nebo hra (Slavíková, 2000, str. 10). Avšak momentálně má výtvarná výchova mezi ostatními předměty na základní škole v žebříčku oblíbenosti, až na nepatrné výjimky, své místo na zadních příčkách. I přes nesmírnou snahu pedagogů tak není možné ani před rodiči, či vedením školy s výtvarnou výchovou konkurovat předmětům, jako je třeba matematika, nebo český jazyk. A tak se může na první pohled zdát, že výtvarná výchova nemá žákům co podstatného nabídnout. V dnešní chaotické době se tak stává problémem celková orientace výtvarné výchovy. Je tedy nezbytné, mít neustále na mysli základní funkce výtvarné výchovy ve vzdělávání žáků na prvním stupni základní školy. Výtvarná výchova jako vyučovací předmět, respektive výtvarné činnosti realizované v rámci její výuky, měla vždy a má dosud žádoucí potenciál pro rozvíjení tvořivých předpokladů (Hazuková, 2010, str. 89). V rámci osnov je brána jako speciální, plnohodnotný obor vzdělávání v českých školách.

V celkovém pohledu na ostatní vzdělávací obory na 1. stupni základní školy výtvarná výchova přispívá k rozvoji: speciálního senzomotorického, sociálního, neverbálního i verbálního učení s apelem na vizuální umění, výtvarné formy a pohled na svět³.

² Vzdělávací obor – Výtvarná výchova 1. období 1. stupně (<https://digifolio.rvp.cz/view/artefact.php?artefact=69903&view=10648&block=59005>, cit. 07. 02. 2021).

³ MŠMT (2010). Metodika výuky jednotlivých předmětů na 1. Stupni základních škol z pohledu pedagogické praxe – Náměty pro začínajícího učitele (<https://projekty.osu.cz/synergie/dok/opory/simik-metodika-vyuky-jednotlivych-predmetu-na-1-stupni-zs.pdf>, cit. 06. 02. 2021).

Speciální podoby

1. Empatie a citlivosti s důrazem na dotykové vjemy, jejich výrazové a estetické účinky.
2. Dovedností a schopností umožňující jednat a komunikovat skrze vizuální jazyk a jeho obsah. Vědomá motivace k tvorbě ve vizuálním – výtvarném světě. Hodnocení doprovázeného prožíváním estetických hodnot světa jak viditelného, tak skrytého s vazbou na přírodu.
3. Fantazie s důrazem na představivost, obrazotvornost, intuici a další tvořivé myšlení.
4. Moudrosti, která je zde brána jako jedna z vnitřních hodnot člověka a jeho životních postojů v estetickém i mravním rozměru.
5. Duševního i tělesného zdraví člověka, které je nezbytnou součástí spokojeného a šťastného života a to nejen v kultuře⁴.

Po tomto výčtu je více než zřejmé, že tento obor, má nemalý vliv na osobnostní rozvoj žáka. Pokud by tedy mělo být shrnuto, jaký úkol, či smysl má výtvarná výchova na 1. stupni, dalo by se říci, že smyslem výtvarné výchovy je především u dětí rozvíjet jejich vnímání, cítění, ale také dovednosti a myšlení ať už pomocí kontaktu s výtvarným uměním, či jejich výtvarnou prací. Všechny tyto dovednosti, či rozvinuté cítění a myšlení mohou žáci uplatnit nejen v dalších předmětech, které je základním vzděláním provázejí, ale také v běžném životě. K nejobvyklejším činnostem výtvarného tvoření na 1. stupni základní školy pak patří takzvaná vizualizace, díky které dochází k zobrazování nejrůznějších objektů a jevů (Spousta, 2010, str. 24).

1.2 ENVIRONMENT A ENVIRONMENTÁLNÍ UMĚNÍ

Cílem této kapitoly je definování environmentálního umění, které se „pohybuje“ stejně jako diplomová práce v oblasti životního prostředí, popis environmentálního umění a seznámení s umělci, kteří se pro vytvoření tohoto projektu a jeho konkrétních úloh stali inspirací.

⁴ MŠMT (2010). Metodika výuky jednotlivých předmětů na 1. Stupni základních škol z pohledu pedagogické praxe – Náměty pro začínajícího učitele (<https://projekty.osu.cz/synergie/dok/opory/simik-metodika-vyuky-jednotlivych-predmetu-na-1-stupni-zs.pdf> cit. 06. 02. 2021)

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, mezi úlohy výtvarné výchovy patří v neposlední řadě rozvoj dovedností a schopností umožňující jednat a komunikovat skrze vizuální jazyk a jeho obsah.

Právě environmentální umění je jedním z nástrojů, pomocí kterého je možné tyto dovednosti a schopnosti rozvíjet. Žáci tak mohou beze slov tímto způsobem vyjádřit svůj postoj a názor vztahující se k přírodě a okolnímu světu. Hlavními pomůckami jim přitom mohou být odpadové materiály, pomocí kterých vizuální vyjádření vytvoří. Tím u žáků dochází ke splnění dalšího výtvarného cíle, jímž je rozvíjení fantazie a tvůrčích schopností, které mohou být využity i v jiných vyučovacích předmětech a později v běžném životě.

1.2.1 DEFINICE POJMU ENVIRONMENTÁLNÍ UMĚNÍ

Je velice obtížné se jednoznačně orientovat a pochopit pojetí pojmu environment, protože ten není definován v literatuře jednoznačně. Pro teoretickou část této diplomové práce bylo tedy nezbytné se ztotožnit s jednou z definic, která je pro pojetí projektu nejvíce příznačná.

Samotné slovo environment nabízí několik definic. Slovo environment lze chápat jako životní prostředí. Pro význam životního prostředí existuje opět několik definic⁵, a však pro potřeby této práce bude použita definice ze zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, která říká, že životní prostředí je *"vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména: ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie"* (Remtová, 2009, str. 56). V obecné rovině se tento termín spojuje s pojmem instalace, tedy trojrozměrným dílem, který využívá hned několik způsobů svého výtvarného vyjádření, jako je například malba, kresba, fotografie, zvuk a podobně⁶. Nyní přichází na řadu vymezit si pojem umění.

⁵ Z praxe vím, že si lidé často pletou pojmy životní prostředí a ekologie, ačkoliv jejich významy jsou odlišné. Ekologie - „je vědní obor zabývající se vzájemnými vztahy mezi organismy a jejich prostředím“ (Máchal, 1996, s. 10).

⁶ Nové trendy ve výtvarné výchově (http://old.projekty.ujep.cz/podpuc/wp-content/uploads/2014/06/SO_Nove_trendy_ve_vytvarne_vychove.pdf, cit. 08. 02. 2021).

Může se zdát, že definice tohoto pojmu je jednoduchá, avšak z pohledu laika je velmi obtížné tento pojem definovat. Každý z nás vidí výtvarné umění v něčem jiném. To, u čeho jedno oko žasne, může druhému připadat nesmyslné a za výtvarné umění to nepovažuje. Výtvarné umění lze definovat jako *soubor uměleckých druhů malířství, sochařství, grafiky, kresby, architektury a užitého umění, jejichž výtvořiny jsou předměty, mezi které patří obraz, socha, stavba a tak dále. Všechny tyto výtvořiny pak musí být vytvořeny takovými způsoby, které odpovídají daným druhům umění. Typickým znakem environmentálních děl, je jejich trvalost, přičemž se obsah a objektovost tvorby nemění* (Baleka, 1997, str. 385).

Cílem environmentálního umění je zlepšovat vztah k přírodě a okolnímu světu⁷. Dalo by se tedy říci, že se jedná o umění, či umělecké postupy, které v sobě nesou vztah k přírodě a jejichž díla jsou ovlivňována životním prostředím a ekologickými zájmy daného autora. Ač to na první pohled nemusí být zřejmé, i ve výtvarné výchově na 1. stupni se tématem životního prostředí a především vztahu k přírodě pedagogové s žáky zabývají. Prostřednictvím kreseb, maleb, koláží a dalších výtvarných technik se pedagog snaží poukazovat na krásy přírody a na to, jak důležité je o přírodu pečovat. A oproti tomu žáci svými výtvořinami dávají pedagogovi odpověď na to, jaký vztah k přírodě mají, či zda mají myšlenku péče o přírodu v podvědomí.

1.2.2 UMĚLCI, KTEŘÍ SE STALI INSPIRACÍ

Inspirací pro tento projekt se stalo několik autorů, kteří svým dílem spadají do již zmíněných oblastí umění, či nějakým způsobem poukazují na nadvládu odpadu, či věci i myšlenek, které nás ovládají.

Jedním z nejvíce inspirativních autorů se pro mě stal francouzský malíř a sochař Armand Pierre Fernandez, který se narodil 17. listopadu 1928 v Nice. Tento umělec se řadí do skupiny NOUVEAUX RÉALISTES. Ta se vyznačovala tím, že odmítala abstrakci a zaměřovala se na realitu, která je obklopovala. Říkalo se jim noví realisté⁸.

⁷ The Era of Environmental Art. (<https://www.widewalls.ch/environmental-art/> , cit. 5. 11. 2020).

⁸ Arman (http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=96 , cit. 08. 02. 2021).

Jedno z velice známých děl, které je často předkládáno v literatuře nových realistů⁹, se nazývá *Popelnice I (akumulace)*

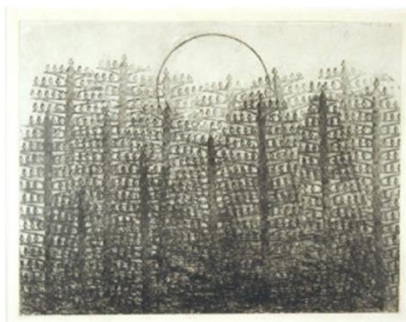

Obrázek 1 - Arman (1960) *Popelnice I (Akumulace)*

Zdroj: (<http://files.vytvarne-napady-pro-deti.webnode.cz/200000043-cb50ecc491/Arrman-Popelnice.JPG>, cit. 08. 02. 2021).

Arman nainstaloval do prázdného akvária hromadu odpadků, které vzal z popelnice a vytvořil tak dílo poukazující na tu ohromnou masu odpadu, která lidstvo obklopuje. Právě pro tu „jednoduchost“ se jeho dílo stalo pro můj projekt inspirativním. Odpadky produkuje každý z nás, tedy i žáci, každý den, a tak jejich nahromadění není obtížné, avšak velmi výstižné. Třeba pro poměr vyprodukovaného odpadu jedince k vyprodukovanému odpadu ostatních žáků.

Dalším inspirativním umělcem byl Max Ernst, malíř německého původu, který je považován za jednoho ze zakladatelů dadaismu a surrealismu. Jeho dílo *Les a slunce / Forest and Sun* je vytvořené takzvanou technikou frotáže. Právě Max Ernst je považován za objevitele této techniky¹⁰.

Obrázek 2 - Max Ernst (1931) *Les a slunce / Forest and Sun*

Zdroj: (<https://www.moma.org/collection/works/37053>, cit. 08. 02. 2021).

⁹ Jednalo se o umělce, kteří chtěli upozornit na věci, které díky své masové výrobě zevšedněli a v neposlední řadě tím ukazovali svůj postoj k životu, plýtvání či ekologii (Bláha, 2010, str. 40).

¹⁰ Max Ernst (<https://zivotopis.osobnosti.cz/max-ernst-malir.php>, cit. 08. 02. 2021).

Technika frotáže spočívá v přenášení reliéfní struktury na tvrdý podklad¹¹. V případě mého projektu mi bylo inspirací právě toto přenášení reliéfu, ale nejen to. Inspirací bylo i myšlení té doby. Dadaismus je umělecký směr, pro který bylo charakteristickým znakem vyjádření se ke strachu a obavám z první světové války, a toto hnutí bylo protestem proti hodnotám společnosti, která umožnila vznik tohoto rozsáhlého konfliktu (Baleka, 1997, str. 73). Pokud by se myšlenky tohoto hnutí měly převést do dnešní doby, tak i dnes jsou před nás postaveny určité hodnoty společnosti, které by bylo dobré změnit, či na ně upozornit. I takovéto možnosti se nabízejí ve výtvarné výchově. Žáci mohou skrze své výkresy, malby, frotáže ukázat své emoce, dojmy, názory na dnešní dobu. Ať už například obtiskováním přírodnin – listů, nebo naopak odpadu – plastu a jiných odpadových materiálů.

Mezi další inspirativní umělce patří švýcarský malíř, sochař a grafik Alberto Giacometti a jeho dílo *Kráčející muž*. Tento umělec se zabýval takzvaným novým humanismem. Ten se soustřeďuje na překonávání bolesti a utrpení na osobní, mezosobní a společenské úrovni. Definuje násilí jako cokoliv, co způsobuje bolest a utrpení lidským bytostem. V tomto pojetí není násilí chápáno pouze ve fyzické formě, ale také v ekonomické, psychologické a sociální¹².

Obrázek 3 - Giacometti (1949), *Kráčející muž*
Zdroj: (www.artplus.cz, cit. 08.02 2021).

¹¹ Frotáž (<http://vytvarna-vychova.cz/tag/frotaz/>, cit. 08. 02. 2021).

¹² Humanistické hnutí (<http://humanistickehnuti.cz/>, cit. 08. 02. 2021).

Kráčející muž představuje člověka, který jde jako robot do neznáma, marně se vzpíná k nebi, jeho bezvýznamná cesta, životní boj ho postupně spaluje a svírá ho beznadějí.

Místo růžových brýlí nedostupného ideálu je zde nastaveno zrcadlo, které ukazuje, jak jsme zničení a ovlivněni dobou. Nás se týká tzv. doba plastová, která nás začíná pohlcovat. To je především ta myšlenka, díky které mi bylo toto dílo a tento umělec inspirací (Bláha, 2010. str. 28 – 29).

1.2.3 ODPAD

Opadu neustále přibývá, hromadí se a je zapotřebí jeho regulace. Zkombinovat umění s odpadem je tak jednou z možností, jak ho, i když v minimálním množství, můžeme regulovat. Jakousi motivací pro využití odpadového materiálu byla inspirativní díla zmíněná v minulé kapitole. A to především ta realistická. Jejich vizuální řeč nabízí realistický pohled na skutečnost či situaci, a tak s ohledem na téma projektu byly tyto myšlenky realismu přetransformovány tak, aby byl odpadový materiál využit. Ačkoli již několik let probíhá například návrat k vratným obalům a díky tomu dochází k úbytku nových plastových výrobků, je to stále nedostačující. Přes nemalou snahu o regulaci přírodou těžce zpracovatelných produktů si musíme přiznat, že se nyní nacházíme nejen v době covidové, ale také plastové.

I když žáci nemají prostředky k tomu, aby mohli odpad regulovat ve velkém množství, mohou k regulaci přispět například správným tříděním. I ve výtvarné výchově je nespočet možností, jak odpadový materiál využít. Například vytvořením obrazu, dárkového předmětu, nebo jiné dekorace. Je dobré žákům vštěpovat myšlenku, že ne všechny již použité věci patří do odpadkového koše, či kontejneru, ale že je možné z nich vytvořit „novou“ věc, která bude mít své využití.

Dle ministerstva životního prostředí odpadem „*je každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit a přísluší do některé ze skupin odpadů uvedených v příloze č. 1 k zákonu č. 106/2005 Sb., úplné znění zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů. Uvedený zákon rozeznává odpad nebezpečný a odpad komunální*“ (Remtová, 2009, s. 37). Dle katalogu odpadu¹³ existuje 20 základních skupin druhů odpadu. Budu zabývat pouze jednou skupinou, tou nejběžnější, a to komunálním odpadem. Současný zákon říká, že komunální odpad je

¹³ Více informací na webové adrese <https://www.katalogodpadu.cz/#top> cit. 21. 11. 2020.

veškerý odpad, který vznikl v důsledku činnosti fyzických osob na území obce¹⁴. Komunální odpad se dále dělí na tři podskupiny a ty se dělí na skupiny nebezpečné a ostatní. Mezi ostatní odpady patří lepenka, papír, sklo, textil, biologicky rozložitelný odpad, plasty a kov. Ve skupině nebezpečného odpadu se nachází například baterie, akumulátory, léčiva, kyseliny. Po té, co se komunální odpad vytrídí, zbyde takzvaný zbytkový odpad, tedy směsný¹⁵. Do směsného odpadu patří velké množství věcí, jako jsou například mastné obaly od potravin, obaly od zubní pasty, které obsahují hliníkovou vrstvu, použité dětské pleny, papírové kapesníky, dámské hygienické potřeby, zbytky kosmetiky, molitan, víčka od zavařovacích sklenic, sáčky od polévek, kávy, PVC, celofán, porcelán, houbičky na nádobí. Vzhledem k nepřebernému množství druhů odpadu, se kterými se setkáváme, vznikly na obalech věcí, potravin atd. značky, které nám říkají, jak se má odpad třídít, či do jakého kontejneru patří¹⁶.

1.3 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Environmentální výchova představuje jedno z průřezových témat na 1. stupni základní školy a je jedním ze zásadních nástrojů, skrze který žák získává základní informace o třídění odpadu a odpadu jako takovém. Pro projekt *Třídíme odpad* představuje environmentální výchova základní pilíř, o který se projekt opírá. Jedná se o stěžejní téma, které se s výtvarnou výchovou prolíná a tvoří základní myšlenku celého projektu. Obsahem této kapitoly tak bude historie environmentální výchovy, charakteristika průřezového tématu environmentální výchova na 1. stupni a její cíle.

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, výraz environment znamená v překladu životní prostředí, a tak již není obtížné odhadnout, čemu se bude environmentální výchova věnovat. Dle Dytrtové je environmentální výchova soubor výchovných a vzdělávacích prostředků, jejichž snahou je zvyšování odpovědnosti lidí, žáků vůči životnímu prostředí vzhledem k jeho aktuálnímu i budoucímu stavu (Dytrtová, 2014, s. 5). Jde o ohromnou masu odpadu, prostřednictvím které každý z nás negativně přispívá k ničení životního prostředí. I přes snahu o minimalizování například plastových obalů,

¹⁴ Komunální odpad. (<https://www.trideniodpadu.cz/komunalni-odpad> cit: 21. 11. 2020).

¹⁵ Co je to odpad? (<https://odpady.plzen.eu/mesto-a-odpady/co-je-to-odpad/co-je-to-odpad.aspx> cit. 21. 11. 2020).

¹⁶ Správné třídění odpadu. (<https://www.komunalniekologie.cz/info/spravne-trideni-odpadu-co-patri-do-smesneho-komunalniho-odpadu-> cit. 21. 11. 2020).

papírových obalů a jiných produktů, které se používají každý den i přes to, že jsou nahraditelné, je láska k přírodě a znalost péče o životní prostředí obyvatel nevelká.

Nejen to vedlo ke vzniku preventivního nástroje ochrany životního prostředí a přírody. Mluvíme o Environmentálním vzdělávání, výchově a osvětě, zkráceně EVVO. Tato zkratka pochází z anglického názvu environmental education, kde environment znamená životní prostředí a education se chápe jako vzdělávání, výchova či osvěta¹⁷. Úkolem environmentálního vzdělávání a výchovy je představovat životní prostředí jako ucelený komplexní systém a to přírodní, i člověkem vytvořený. EVVO by mělo být pro každého člověka celoživotním úkolem a tudíž by se tomu měla věnovat dostatečná pozornost.

Společnost by měla začít vnímat jak globální, tak i místní regionální hlediska současného životního prostředí, aby byla schopna aktivně spolupracovat na jeho zkvalitnění a být spoluúčastníkem při řešení problémů s ním spojenými (Dytrtová, 2014, s. 5-6).

1.3.1 HISTORIE ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY

Po roce 1918, kdy bylo založeno Československo, se pozornost začala upínat nejenom ke kulturním, ale také k přírodním památkám. Byli jmenováni takzvaní konzervátoři pro ochranu přírody jak celého státu, tak jednotlivých regionů. Tuto „vlnu“ zájmu o životní prostředí následovala vlna druhá, poválečná, ve které vznikl věstník státní péče o ochranu přírody a krajiny. Ten se v pozdějších letech začal zajímat o prevenci, čili výchovu k ochraně přírody. To vedlo k tomu, že od 60. let minulého století se stala součástí výuky, ve smyslu poznávání přírody a pochopení důležitosti postoje člověka k životnímu prostředí (Dytrtová, 2014, s. 8). Důležitým rokem byl rok 1967, kdy v rámci UNESCO vznikla nová definice životního prostředí. *Životní prostředí je ta část světa, se kterou je člověk ve vzájemné interakci, tj. kterou používá, ovlivňuje a které se přizpůsobuje* (UNESCO, 1967). Na počátku sedmdesátých let došlo k vymezení uceleného názvu výchova k péči o životní prostředí a tak již nejde jen o ochranu přírody před člověkem, ale naopak o jakési souznění mezi člověkem a přírodou (Dytrtová, 2014, s. 9).

V devadesátých letech 20. století nastal doslova „boom“ středisek ekologické výchovy, tedy nevládních organizací, která se v roce 1996 povětšinou setkala ve Sdružení

¹⁷ Environmentální výchova. (<https://environmentalni-vychova.webnode.cz/co-je-evvo> cit. 6. 11. 2020).

středisek ekologické výchovy Pavučina. Řada z nich přetrvává dodnes a představuje pro pedagoga cenného spojence při realizaci environmentální výchovy.

Přijetím usnesení vlády č. 1048 Akčního plánu Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice (součást implementace směrnice č. 90/313/EHS) vstoupil v platnost na místo ekologické výchovy již dříve souběžně používaný termín environmentální výchova. Tímto byl termín ekologická výchova na přelomu tisíciletí nahrazen, protože lépe vyjadřuje vzdělávání a výchovu spojenou s problematikou zachování kvality životního prostředí a je ve spojení s výchovou k udržitelnému rozvoji¹⁸.

1.3.2 CÍLE ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY

Cílem výchovy je budování hodnot a přesvědčení každého člověka o důležitosti šetrného chování k přírodě. Environmentální výchova upírá svoji pozornost na ekologickou kulturu osobnosti, která má dvě složky. Postojovou, neboli hodnotové utváření a poznávací, což je souhrn informací a poznatků o životním prostředí a poslední složku činnostní, která nese odpovědné chování každého z nás (Dytrtová, 2014, str. 10). Literatura uvádí tři složky ekologické výchovy, které se podílejí na utváření občanských postojů k životnímu prostředí.

Dělí se na několik činitelů

- 1) znalostní a vědomostní*
- 2) dovednostní a prožitkové*
- 3) postojové a pospolitostní*

Nesmí se zapomínat, že jejich výslednice je závislá na pedagogických dovednostech. Činitelé znalostní a vědomostní v sobě nesou jakýsi základ ekologické gramotnosti, tedy úplné základy spojené s tímto tématem. Obsah prožitkových a dovednostních činitelů je velmi rozsáhlý, souvisí zejména se způsobem kontaktu člověka s přírodou, s místy ve své obci, či krajině. Poslední činitele postojové, které navazují na

¹⁸ Roman Kroufek, Jana Kroufková, Studijní opora kurzu Environmentální rozměr polytechnicky orientovaného vzdělávání v MŠ. (http://old.projekty.ujep.cz/podpuc/wp-content/uploads/2014/06/Enviromentalni_vychova_v_MS.pdf, cit. 15. 11. 2020).

předchozí oblasti, mají za úkol utvářet předpoklady pro týmovou práci, včetně komunikativních dovedností¹⁹.

1.3.3 CHARAKTERISTIKA ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Průřezové téma environmentální výchovy na 1. stupni je tvořeno několika vzdělávacími oblastmi. Všechny informace, které žák získává, se postupně propojují, rozšiřují, upevňují a stává se z nich ucelený celek vědomostí. Mezi vzdělávací oblasti patří Člověk a jeho svět, Člověk a příroda, Člověk a společnost, Člověk a zdraví, Informační a komunikační technologie, Umění a kultura, Člověk a svět práce. Každá z oblastí je specifická a liší se svým ovlivňováním racionální stránky osobnosti²⁰.

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je určena pouze pro 1. stupeň. Je souborem společensko-vědního, přírodovědného učiva a výchovy ke zdraví. Tato témata se týkají rodiny, společnosti, přírody, kultury, techniky a tak dále. Jsou rozdělena na pět dílčích tematických okruhů. Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Lidé a čas, Rozmanitost přírody, Člověk a jeho zdraví. Cílem okruhů je získání prospěšných dovedností pro praktický život²¹. Další oblast je Člověk a příroda. Ta se zabývá hlubším porozuměním přírodním jevům a jejich zákonitostem. Mezi obory vzdělávací oblasti Člověk a příroda patří předměty jako fyzika, chemie, přírodopis a zeměpis. Tyto předměty se učí na 2. stupni ZŠ a tak se jim nebudu blíže věnovat²². Další vzdělávací oblast, která se vyučuje na druhém stupni je také Člověk a jeho společnost²³. Vzdělávací oblast Umění a kultura předkládá environmentální výchově mnoho šancí pro zamyšlení se nad přírodním a sociálním prostředím a jeho vztahem k člověku. Oblast Člověk a svět práce se na prvním stupni zabývá prací s drobným materiálem, konstrukčními činnostmi, pěstitelskými pracemi a umožňuje žákům poznávat různé profese a jejich role. Environmentální výchova je členěna do tematických okruhů, které předkládají ucelené pochopení problematiky

¹⁹ Metodika realizace environmentální výchovy v terénu (<http://enviregion.pf.ujep.cz/exkurze/ucitele/data/metodika.pdf> , cit. 15. 11. 2020).

²⁰ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017.pdf , cit. 16. 11. 2020).

²¹ Vzdělávací oblast člověk a jeho svět (<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/225/VZDELAVACI-OBLAST-CLOVEK-A-JEHO-SVET.html/> , cit. 16. 11. 2020).

²² Vzdělávací oblast Člověk a příroda – úvod (<https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10722> , cit. 16. 11. 2020).

²³ Vzdělávací oblast člověk a jeho společnost – úvod (<https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10612> ,cit. 22. 11. 2020).

vztahů člověka k životnímu prostředí a lpí na uvědomění si podmínek života každého z nás a odpovědnosti za naši planetu.

Mezi tematické okruhy patří *Ekosystémy – les, pole, vodní zdroje, moře, lidské sídlo, kulturní krajina*, které se zabývají základními informacemi o daných oblastech a vlivech člověka, které na ně působí. Dále sem patří *Základní podmínky života*. Toto téma se zabývá podtématy, jako jsou voda, ovzduší, půda, ekosystémy, energie a přírodní zdroje. Dalším tématem jsou *Lidské aktivity a problémy životního prostředí*. Cílem je seznámit se se zemědělstvím, dopady na životní prostředí, ekologickým zemědělstvím, s dopady veřejné dopravy a průmyslu na životní prostředí a v neposlední řadě žáky seznámí s odpady a hospodařením s nimi. Mezi další téma patří *Vztah člověka k prostředí*, které už podle názvu napovídá, se bude zabírat prostředím, ve kterém žijeme. Tedy naší obcí, přírodou a kulturou, která v něm probíhá²⁴.

1.4 PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ

V dnešní době je ze strany pedagogů projektové výuce věnována nemalá pozornost. Projektové vyučování lze zahrnout do jakéhokoliv vyučovacího předmětu a může sloužit jako dobrý prostředek k zařazení průřezového tématu, například environmentální výchovy, která je také jednou z kapitol této diplomové práce.

Každý den se naše společnost setkává s obrovským tempem rozvoje komunikačních i jiných technologií. Tento rozvoj se odráží také ve školství. Mimo klasické vyučovací metody se stále častěji do vyučovacích hodin, či celých výukových témat zařazuje právě projektová výuka. Projektovou metodu lze považovat za systém, ve kterém jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování úkolů, či projektů, které jsou spjaté s životní realitou²⁵. S projektem, již podle názvu, souvisí projektová metoda. Tu lze považovat za cílenou, systematickou a organizovanou činnost, která vyhovuje nejen potřebám žáků, ale i pedagogů. Žáky komplexně rozvíjí a vyžaduje převzetí odpovědnosti za jejich činy. V neposlední řadě tato metoda posiluje motivaci žáků a učí je důležitým dovednostem,

²⁴ MŠMT (2015) Rámcový vzdělávací program pro základní školy (http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017.pdf, cit. 08. 02. 2021).

²⁵ Výukové metody v pedagogice (<https://www.bookport.cz/e-kniha/vyukove-metody-v-pedagogice-408928/#>, cit. 08. 02. 2021).

jako jsou spolupráce, diskuze nad problémem, řešení problémů, tvořivost, hledání informací²⁶.

Vzhledem k tomu, že projekt je brán jako podnik žáka, je projektová metoda považována za systém činností, ve které pedagogové vystupují jako poradci k dosažení cílů a žáci tak mají dominantní roli při jejich plnění. Tato metoda v sobě skrývá několik dílčích metod výuky a forem práce, proto je vhodné ji určitými znaky charakterizovat (Kratochvílová, 2016, str. 35).

Mezi charakteristické znaky projektové metody patří

1. *Organizovaná učební činnost směřující k určitému cíli – realizaci projektu a jeho výstupu.*
2. *Činnost, která nemůže být odpředu zcela jasně krok za krokem naplánována a vyžaduje aktivitu a samostatnost žáků.*
3. *Činnost tvořivá a reagující na změny v průběhu projektu, která je vnitřně řízená autoregulovaná.*
4. *Činnost teoretická i praktická rozvíjející celou osobnost žáka a vedoucí k odpovědnosti za výsledek.* (Kratochvílová, 2016, str. 38).

1.4.1 PROJEKT

Minulá kapitola, která byla věnována projektovému vyučování, je úzce spjata s projektem jako takovým. Projekt, jako každý způsob výuky má své specifické rysy.

1. Projekt vychází vždy z potřeb žáků a jejich zájmů.
2. Tématem projektů bývají konkrétní životní aktuální situace.
3. Projekt je mezioborový.
4. Celý projekt i jeho průběh je podnikem žáka.
5. Výsledkem práce žáků jsou produkty, kterými se účastníci projektu prezentují.
6. Projekt se uskutečňuje jak ve skupině, tak individuálně.
7. Projektový systém umožňuje začlenění školy do běžného života obce, nebo veřejnosti (Coufalová, 2006, str. 11).

²⁶ O projektech a projektových aktivitách (<http://www.projektovavyuka.cz/AboutProjects.aspx>, cit. 24. 11. 2020).

Obsah projektové výuky navazuje na metodu problémovou, kdy jsou žáci postaveni před úkol a musejí najít řešení. Shrňeme-li základní rysy projektu, můžeme ho definovat jako komplexní praktickou úlohu spojenou s životní realitou, kterou je nutné řešit praktickou činností vedoucí k vytvoření adekvátního produktu. Oproti jiným výukovým metodám, se tato metoda liší v tom, že řešení úkolů sahá až za hranice školy a může se prolínat několika předměty najednou. Je důležité zmínit, že tato metoda, ač se to může na první pohled zdát, není méně cennou metodou, například oproti klasické vyučovací metodě. Ba naopak. Tato metoda, i přes svá úskalí, může být pro žáky velice přínosná a to nejen ve školním prostředí, ale i mimo něj (Maňák, 2003, str. 167 – 168).

Kasíková jmenuje hlavní rysy projektu:

1. zřetel k potřebám a zájmům dítěte
2. zřetel k aktuální situaci ve školním prostředí nebo blízkém i širším okolí
3. interdisciplinarita
4. seberegulace při učení
5. orientace na produkt
6. skupinová realizace
7. společenská relevantnost (Kasíková, 1997, s. 49)

Projektové vyučování, je jednou z forem výuky, kterou lze uplatnit i ve výtvarné výchově na 1. stupni. Když se setkáváme s projektovými dny zaměřenými na vlastivědu, či prvouku, často se výtvarná výchova stává jejich součástí. Žáci jejím prostřednictvím mohou reflektovat to, co se v předchozích hodinách naučili, nebo jakých dojmů nebo myšlenek nabyli.

1.4.2 JEDNOTLIVÉ ČÁSTI PROJEKTU

Chceme-li vytvořit kvalitní projekt, dělíme jeho přípravu na několik částí, během kterých dojdeme až ke zdárné realizaci. Na samém počátku přípravy je nezbytné definovat podnět, tedy vytvořit komplexní úkoly k plnění. Při sestavování projektu musí být jasně daný základní účel projektu, který má dopad na žáka a odpovídá mu na otázku „Proč to dělám?“ Poté v rovině učitele proběhne analyzování projektu na základě osobních zkušeností pedagoga z hlediska rozvoje osobností konkrétních žáků, se kterými bude projekt realizován.

Zcela zásadní pro tvorbu projektu je vytvoření a ujasnění si cílů projektu. Takovouto analýzou cílů dochází pedagog k uvědomění si přínosu svého konání z hlediska motivace žáků a celkového získání nových znalostí. Je možné říci, že po této analýze pedagog dospěje k uvědomění, že projekt není „ztrátou času“, či pouhým zpestřením, ale výhodnou metodou, během které se žák komplexně rozvíjí (Kratochvílová, 2016, str. 41). Cíle se zpravidla dělí na kognitivní, psychomotorické, sociální a afektivní. Kognitivní cíle se dle jejich autora Benjamina Samuela Blooma rozlišují na šest úrovní, přičemž dosažení vyšší úrovně vyžaduje splnění předešlé.

Mezi tyto cíle patří

1. Zapamatování – Paměťový záznam informací za pomoci slov vyjmenuj, vysvětli, urči atd.
2. Porozumění – Schopnost vyjádřit znalosti jinými slovy, uvedení konkrétních příkladů
3. Aplikace – Schopnost pracovat s konkrétními informacemi a zkušenostmi
4. Analýza – Žák rozčlení informaci či postup na několik částí, úkonů.
5. Syntéza – Opak analýzy. Žák složí jednotlivé prvky do celku a vyvodí závěry.
6. Hodnocení – Žák je schopen zhodnotit věcnost a správnost. Porovnává postupy²⁷.

Dle Kratochvílové, se projekt dělí na 7 částí, a to podle toho, jaké kroky by měl pedagog podniknout. Pedagog by měl vhodně a pečlivě zvolit výstup projektu – Tím je myšlený finální produkt celého projektu. Dále zpracovat časové rozvržení projektu, promyslet prostředí projektu, vymezit počet účastníků projektu, promyslet organizaci projektu, zajistit vhodné podmínky pro projekt a sestavit vhodný systém hodnocení (Kratochvílová, 2016, str. 41)

1. Realizace projektu

Realizace projektu je velkou mírou odlišná dle zvoleného tématu a svého obsahu. Klíčem k úspěchu je pak aktivní účast žáků, jejich samostatnost, chuť do práce, ale také kooperace a určitá míra zodpovědnosti za svůj názor a činy. Autor a realizátor projektu musí počítat s tím, že se během realizace mohou objevit situace, které se nedaly předvídat, a tak je potřeba být připraven k improvizaci.

²⁷ Taxonomie výukových cílů (<https://pedagogika.skolni.eu/pedagogika/didaktika/taxonomie/#2> , cit. 16. 12. 2020).

V průběhu projektu pak pedagog pozoruje žáky, jak pracují a kooperují. Může tak provádět průběžné hodnocení a přemýšlet nad závěrečným hodnocením.

2. Prezentace výstupu projektu

Prezentace projektu je významnou součástí motivace žáka a to hlavně kvůli tomu, že výsledky jeho práce budou prezentovány posluchačům. Míra zodpovědnosti a odhodlanosti k práci se pak stupňuje spolu s narůstajícím počtem posluchačů. Při zdárné prezentaci se žáci dočkají osobního úspěchu, uspokojení a podpoření chuti do další práce. Projekt lze prezentovat spolužákům z vlastní třídy, ostatním žákům školy, rodičům či široké veřejnosti. Prezentaci lze provádět několika způsoby. Písemně například formou brožury, plakátu, nebo ústně, či prezentací výrobků. Některé produkty se prezentují samy o sobě, může to být formou divadla, koncertu, knihy nebo soutěže. V některých případech není prezentace potřeba – výsledným produktem je například školní výlet²⁸.

3. Hodnocení projektu

Hodnocení projektu probíhá jako celkové hodnocení procesu od naplánování projektu, průběhu i výsledku. Toto hodnocení probíhá nejen z pohledu učitele, ale také z pohledu žáků. V průběhu hodnocení by měl být kladen důraz na cíle, které byly stanoveny. Hodnocení by mělo být jak pro žáka, tak pedagoga určitou reflexí a impulsem pro zlepšování (Kratochvílová, 2016, str. 42).

1.4.3 TYPOLOGIE PROJEKTŮ

Tak jako se všechno kolem nás s postupem doby vyvíjí, tak se vyvíjí i projektová výuka. Za řadu let se tak vytvořilo několik druhů projektů, které se mohou dělit podle různých kritérií. Například podle počtu zúčastněných, velikosti projektu, místa uskutečnění projektu, cíle a účelu projektu.

1. Navrhovatel – původce projektu

Projekty v dřívějších dobách byly vytvářeny s ohledem na zájmy a potřeby žáků. Tyto projekty však ustoupily do pozadí před projekty navrhovanými pedagogy. *J. Henry navrhuje rozlišovat projekty podle dvou zásadních kritérií: Způsobu volby tématu projektu a zajištění materiálu k jeho realizaci* (Kratochvílová, 2016, str. 45).

²⁸Projektové vyučování

(https://katkalojdova.weebly.com/uploads/2/4/3/0/24306750/projektove_vyucovani.pdf, cit. 27. 03. 2021).

2. Účel projektu

Účel projektu je podstatným znakem při třídění projektů. Jedná se o základní a specifický znak. Při určování účelu projektu si pedagog klade otázku: „Proč daný projekt realizovat?“

3. Délka projektu

Délka projektu se určuje především z hlediska hodin, dní, týdnů, ale i měsíců. Na prvním stupni základní školy rozdělujeme projekty podle délky na krátkodobé – maximální rozsah je jeden den, střednědobé – maximální období jeden týden a dlouhodobé – řády měsíců.

4. Místo prostředí projektu

Projekt může probíhat klasicky ve školním prostředí, ale také doma, či kombinovaně.

5. Počet zúčastněných v projektu

Z hlediska počtu všech účastníků projektu dělíme projekty na individuální a kolektivní. Ty se dále dělí na skupinové, třídní, ročníkové, školní.

6. Podle způsobu organizace projektu

V souvislosti s koncipováním učiva v rámcovém vzdělávacím programu je projekty možné dělit na projekty

- jednopředmětové
- v rámci příbuzných předmětů v jedné vzdělávací oblasti
- předmětů různých vzdělávacích oblastí
- nadpředmětové v rámci průřezových témat (Kratochvílová, 2016, str. 46 – 48).

7. Podle informačních zdrojů projektu

- Projekt volný, kdy informace nejsou žákovi poskytnuty a opatřuje si je sám.
- Projekt vázaný, při kterém je materiál učitelem žákům poskytnut.
- Kombinace obou typů (Kratochvílová, 2016, str. 49).

PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ

Projektové vyučování tvoří ve výtvarné výchově formu výuky, pomocí které lze dosáhnout efektivního vyučování s plnohodnotným dosažením stanovených cílů. Tato kapitola se proto bude zabývat historií projektového vyučování, popisem, stavbou výtvarného projektu a příkladem dobré praxe ve výtvarné výchově.

Historie projektového vyučování

V 70. letech začali pedagogové vnímat určitý laxní a povrchní přístup žáků k okolnímu světu. A tak se zaměřovali na to, aby se žáci věcí nedotýkali jen povrchně, jen podob věcí, ale také souvislostí, které napomáhají porozumět světu. Pedagogové proto začali vymýšlet nová témata, která by žáky přinutila k přemýšlení ve více rovinách. Tak s postupem času začala vznikat výtvarně projektová metoda.

O rozšíření projektové výuky na našem území se zasloužilo založení celostátních přehlídek výtvarných oborů ZUŠ v roce 1983. Cílem přehlídek bylo pozorování vývoje a průběhu výtvarné výchovy, sledování a podporování nových pedagogických metod, forem a postupů. Bylo to právě projektové vyučování, které se stalo hlavní myšlenkou. S postupem času se myšlenka projektového vyučování rozšiřovala na katedrách výtvarné výchovy stále více. V devadesátých letech se projektové vyučování rozšířilo nejenom na fakulty výtvarné výchovy, ale i na základní školy, kde se nejvíce používají postupy Igora Zhoře a Hany Dvořákové (Roeselová, 1997, str. 29).

Popis výtvarného projektu

Výtvarné projekty ve výtvarné výchově jsou obsáhlejšími celky s promyšlenou stavbou, obtížnějším myšlenkovým obsahem a především tvůrčím přístupem pedagoga a žáků. Můžeme říci, že se jedná o zvolenou cestu, díky které dosáhneme zvolených cílů, přičemž se důraz klade především na vyjádření žáka a vlastního osobitého přístupu k řešení úkolu²⁹. *Podle I. Zhoře se v projektech během výtvarného vyučování naučíš lépe dívat, seznámíš se se základy výtvarného myšlení a výtvarné řeči. Získáš prostředek, jak se vyslovit o okolním světě a jak vyjádřit své vlastní pocity a představy. Nabídne ti ukázky uměleckých forem, s nimiž se můžeš setkat nejen na výstavách a v galeriích...* (Exler, 1994–1995, str. 3). *Jak uvádí J. Spilková... „Východiskem pro projektové metody je smysluplný a zajímavý úkol, téma, problém, který chtějí a potřebují žáci vyřešit.*

K výsledku, produktu, často praktickému, docházejí žáci uplatněním vlastních zkušeností a dovedností a řadou teoretických, praktických, samostatných i kooperativních činností“ (Spilková, 2005, str. 130).

²⁹ Využití projektové metody ve výtvarné výchově s artefietickými postupy (http://kvv.upol.cz/images/upload/files/vyu%C5%BEit%C3%AD%20projektov%C3%A9%20metody_exler_fin al.pdf, cit. 08. 02. 2021).

Výtvarný projekt nemá za úkol se striktně držet svého tématu, ale hledá nové nápady a možnosti vyučování. Uskutečněním výtvarného projektu tak můžeme oživit pro mnohé z žáků, „nudná“ témata, probudit v nich motivaci, chuť k práci a z obyčejných témat vytvořit neobyčejnou a zajímavou výuku. Ale nejsou to jen žáci, koho můžeme motivovat, jsou to také ti pedagogové, kteří se drží svých osvědčených metod, forem výuky a nových způsobů se obávají. Pedagog volí takové úkoly, které žáci mohou zpracovat různými způsoby. Ať už prostřednictvím kresby, malby, koláže, frotáže atd. U žáků takto pedagog rozvíjí nejen jejich dovednosti, schopnosti, ale také fantazii a lásku k výtvarné výchově. Při zpracování jednotlivých úkolů si žáci uspořádávají získané informace, ze kterých jim po realizaci projektu vznikne utříděná myšlenka, znalost či náhled na dané téma.

Stavba výtvarného projektu

Všechna témata, která jsou pro projektové vyučování zvolena, vyžadují specifická pojetí pedagoga. To umožňuje především přiblížit se k vnitřním myšlenkám pedagoga, nebo výtvarným problémům. Stavba výtvarného projektu je obtížně vymežitelná, protože je závislá na uvažování pedagoga. Nejčastějším východiskem však bývá seznámení se se zkoumaným výtvarným problémem, či skutečností. Pojetí vychází z toho, zda pedagog vyznává více kresebné, či malířské postupy, nebo grafické a prostorové vyjádření. Všechny tyto aspekty se tak projevují jak ve stavbě projektu, tak i ve způsobu jeho celkového ztvárnění³⁰.

Příprava výtvarného projektu

Příprava projektu trvá podstatně déle než přípravy na vyučovací jednotky. Za velmi důležitý moment je považována přípravná část projektu, kdy musí pedagog při sestavování námětu myslet na jeho pojetí, věk žáků a hlavně jejich rozumové schopnosti. Jen za předpokladu dodržení všech těchto základních kritérií, je možné dosáhnout kvalitní a především povedené realizace projektu³¹.

³⁰ Využití projektové metody ve výtvarné výchově s artefiletickými postupy (http://kvv.upol.cz/images/upload/files/vyu%C5%BEit%C3%AD%20projektov%C3%A9%20metody_exler_fin_al.pdf, cit. 08. 02. 2021).

³¹ Využití projektové metody ve výtvarné výchově s artefiletickými postupy (http://kvv.upol.cz/images/upload/files/vyu%C5%BEit%C3%AD%20projektov%C3%A9%20metody_exler_fin_al.pdf, cit. 08. 02. 2021).

Realizace výtvarného projektu

Projekt se stane nejúčinnějším v okamžiku, kdy žáci během realizace spolu kooperují, získávají společné nápady. Toho pedagog docílí většinou vytvořením skupin, ve kterých žáci budou úkoly plnit. Tím, že žáci mají ve skupinách stejné téma, se tak otevírá možnost svobodnému přístupu skupiny k výtvarnému vyjadřování. Nejcenějším přínosem projektové výuky ve výtvarné výchově je především změna myšlení, ke které žáci dospějí během projektu. Ta přivádí žáky k mnohostrannému pojetí světa.

Závěrem lze říci, že projektové vyučování ve výtvarné výchově se nezaměřuje jen na teoretické úvahy, ale především na praktičnost, zkušenosti a jejich důsledky (Roeselová, 1997, str. 34 - 35).

1.4.4 DOBRÁ PRAXE

Zájem o bližší poznání pojmu „dobrá praxe“ se na našem území objevil už v minulosti. Avšak hledání základů pedagogického pojmu dobrá praxe není jednoduché. Jedním ze základních stavebních kamenů se stal materiál autorů Chickeringa a Gamsonové s názvem „Sedmero principů dobré praxe v pregraduálním vzdělávání“. Tento materiál byl sice určený vysokoškolskému vzdělávání, ale brzy pronikl i do základních škol. Zprostředkovat učitelům příklady dobré praxe není snahou několika posledních let. Podrobnějším nahlédnutím do literatury se dojde k informaci, že první aplikaci na toto téma vytvořili Britové. Ti v dokumentu „Úspěch pro všechny“ uvedli příklady dobré praxe, které se týkaly vyučování³². Na našem se území se stala klíčovou studií práce A. Veselého. Ta českému čtenáři ukazuje situaci v zahraničí a popisuje, jakým způsobem se příklad dobré praxe ocitl v oblasti školství³³. Příklad dobré praxe (PDP) v oblasti vzdělávání by měl být aktuální, zajímavý a inspirativní pro jiné učitele, a tedy aplikovatelný i na jiných školách. Představují netradiční formy práce, školní projekty, či ozvláštněné formy výuky, které vyúsťují v efektivnější výuku vzdělávání.

Jde o to, že když pedagog zvolí vhodný postup a způsob ověřování dosažených cílů, může dosáhnout toho, že se tak setká s menším počtem nepředvídatelných komplikací, které by mohly bránit zdárnému dokončení například projektu. (PDP) lze tedy popsat jako efektivnější a účinnější cesty k dosažení vytčeného cíle.

³²Příklady dobré praxe v pedagogice (<https://ojs.cuni.cz/pedagogika/article/view/1186>, cit. 27. 03. 2021).

³³ Příklady dobré praxe v pedagogice (<https://ojs.cuni.cz/pedagogika/article/view/1186>, cit. 09. 02. 2021).

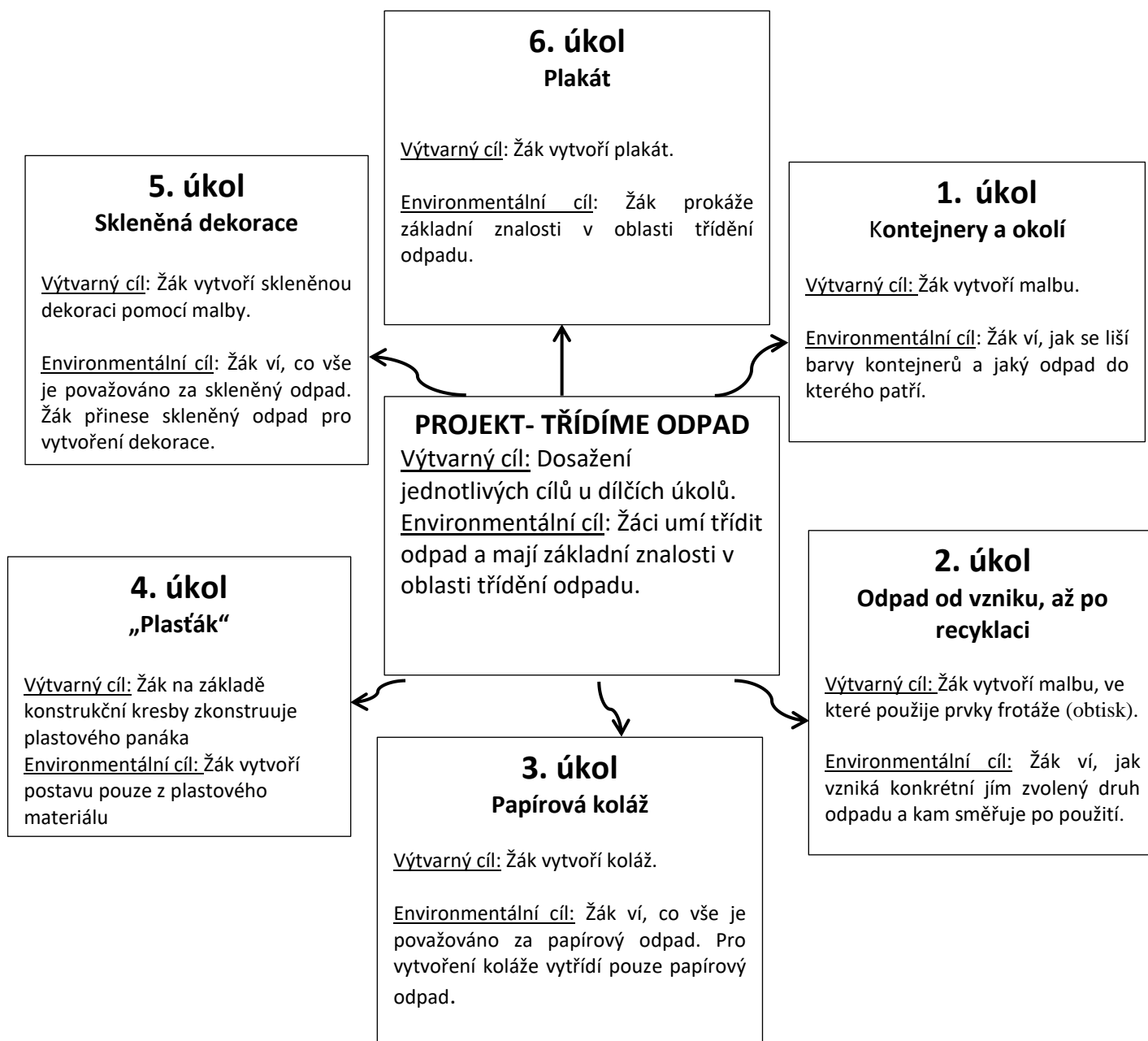
Jedním z cílů (PDP) je podělit se o své získané pedagogické zkušenosti s ostatními pedagogy a třeba jim i pomoci při hledání efektivní formy výuky v jejich vyučovacím předmětu³⁴.

³⁴ Co jsou příklady dobré praxe (<http://www.nuov.cz/kurikulum/co-jsou-priklady-dobre-praxe>, cit. 25. 03. 2021).

2 HLAVNÍ ČÁST

2.1 O PROJEKTU

2.1.1 MYŠLENKOVÁ MAPA PROJEKTU

2.1.2 STRUKTURA PROJEKTU

Věková skupina	1. stupeň – 5. ročník základní školy
Počet zúčastněných	24
Vzdělávací oblast dle RVP	Umění a kultura – Výtvarná výchova
Průřezový předmět	Environmentální výchova
Typ výuky	projektové vyučování
Druh projektu	<ul style="list-style-type: none"> • školní projekt • dlouhodobý projekt • kolektivní projekt
Časové rozložení	15 vyučovacích hodin
Použité techniky	kresba, malba, koláž, frotáž
Výchovný a vzdělávací záměr	<ul style="list-style-type: none"> • vést žáky k získání znalostí a dovedností týkajících se třídění odpadu a životního prostředí; • vytvářet možnost konkrétních situací a příkladů, v nichž žáci projevují svůj vztah k přírodě a učí se zodpovědnému jednání; • seznámení s užitým uměním; • rozvíjet estetické i smyslové vnímání; • rozvíjet obrazové vyjádření a proporční vztahy.
Cíle projektu	<p>výtvarné cíle:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dosažení jednotlivých cílů u jednotlivých úkolů; • v konkrétní rovině realizace pak vytvoření vizuálních výstupů. <p>environmentální cíle:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žáci umí třídít plast, sklo a papír. • Žáci chápou smysl a důležitost třídění odpadu.
Metody	slovní, praktické
Formy	samostatná práce, hromadná výuka
Vstupní motivace	návštěva spalovny odpadu v Chotíkově

ŘAZENÍ ÚKOLŮ PROJEKTU

Při sestavování dílčích úkolů jsem vycházela ze svých myšlenek a představ o tom, jak žáky „vtáhnout“ do problematiky kolem třídění odpadu a jak docílit toho, aby se žákům smysl třídění odpadu dostal, pomocí výtvarné výchovy, co nejvíce do podvědomí. Žáci tak budou vytvářet plnohodnotné věci s estetickým a kulturním významem, tedy od úrovně umělecké až po tu dětskou tvorbu. Úkoly jsem řadila tak, aby jejich pořadí dávalo smysl a ucelený pohled na odpad, vzhledem k zúčastněným v projektu.

1. úkol: Kontejnery a okolí

Začala jsem úkolem, ve kterém měli žáci namalovat kontejnery a prostředí kolem nich. Tento úkol jsem zvolila jako první z toho důvodu, abych žáky dostala „pomyslně“ na místo, kde by oni jako občané měli odpad třídit. Také jsem považovala za důležité, aby si uvědomili, v jakém prostředí se kontejnery nacházejí a proč tomu tak je.

2. úkol: Odpad od vzniku až po recyklaci

Tento úkol jsem zvolila za účelem, aby si žáci uvědomili „životní cestu odpadu“. Pokládám za důležité, aby žáci věděli, že to, v jaké podobě se k nim papírový, plastový či skleněný výrobek dostane, je práce lidí a také to, co se s výrobkem stane, až ho vyhodí do kontejneru. Nazvala bych to jakýmsi nahlédnutím „pod pokličku“ jednotlivých druhů odpadu.

3. až 5. úkol: Žáky provází nejzákladnějšími druhy odpadu, se kterými se běžně setkávají, jako je plast, sklo a papír.

6. úkol: Poslední úkol je jakýmsi shrnutím všech znalostí, které žáci o třídění odpadu získali. Tento úkol projekt uzavírá a žák by skrze něj měl získat ucelený základní přehled.

POUŽITÉ VÝTVARNÉ PROSTŘEDKY

Výtvarné prostředky je možné rozdělit na základní 4 skupiny, se kterými se žáci ve výtvarné výchově nejčastěji setkávají.

1. *Výtvarné prvky – elementy výtvarné řeči, (s velkou nadsázkou něco jako „slova“) příkladem jsou linie, barvy, tvary*
2. *Výtvarné techniky – kresba, malba, modelování*
3. *Výtvarné nástroje – tužka, pastelka, štětec, nůžky,*
4. *Výtvarné materiály – papír, textil, modelovací hmoty (plastelína, sochařská nebo keramická hlína) (Slavíková, 2000, str. 146)*

Výtvarné prostředky použité v projektu

Výtvarné prvky: barvy, odstín barev, kvalita povrchu, prostorové tvary

Výtvarné techniky: kresba, malba, koláž, frotáž

Výtvarné nástroje: pastelka, tužka, štětec, nůžky, tavná pistole, fixa

Výtvarné materiály: papír, plast, sklo

2.2 PRŮBĚH PROJEKTU

Obsahem této části diplomové práce je popis projektu, přípravy na vyučovací hodiny a jejich reflexe.

2.2.1 ÚKOL ČÍSLO 1 – KONTEJNERY A OKOLÍ

Popis úkolu	Úkolem žáků bude vytvoření malby, ve které ztvární kontejnery, se kterými se běžně setkávají, a okolí kolem nich. Kolem kontejnerů bude namalované prostředí tak, jak ho žáci vidí a vnímají. Každý kontejner bude obsahovat popisku, na které bude napsáno, pro jaký druh odpadu je daný kontejner určen.
Prekoncept úkolu	znalost barev, dovednost míchání barev, práce se štětcem, znalost rozdílů mezi malbou a kresbou
Časová dotace	2 vyučovací jednotky
Výtvarný cíl	vzdělávací cíl: Žák vytvoří malbu, na které budou kontejnery a okolní prostředí. výchovní cíl: Žák rozvíjí svoji představivost.
Environmentální cíl	vzdělávací cíl: Žák kontejner označí správnou barvou a správným popiskem. výchovní cíl: Žák chápe důležitost znalostí barev a popisků kontejnerů.
Možná úskalí	výtvarná: Žák neví, co je malba. Žák neví, jak namalovat kontejner. environmentální: Žák neví, jaké barvy mají kontejnery na plast, sklo a papír.
Vizuální výstup	malba
Motivace	vzpomínka na návštěvu spalovny odpadu Chotíkov
Způsob a kritéria hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • výstup práce žáka – malba; • kritéria hodnocení: zvládnutí použití výrazových prostředků, barevnost, dodržení zadání; • slovní sebehodnocení – Žák odpovídá na zadané otázky, skrze které se vrací k úkolu, který plnil.
Pomůcky	čtvrťka A3, štětce, temperové barvy, tužka, guma, kelímek na vodu, podložka na pracovní plochu, hadřík na utírání rukou, pracovní oděv
Použité metody výuky	slovní, praktické
Použité organizační formy výuky	hromadné, individuální
Bezpečnost práce	Pro tento úkol není potřeba zvýšené bezpečnosti práce.

Písemná příprava

1. úvodní část hodiny

- pozdrav a zápis do online třídní knihy
- vstupní motivace
 - krátké zavzpomínání na návštěvu spalovny odpadu Chotíkov formou rozhovoru
 - seznámení s projektem: Žákům představím projekt, který je bude čekat. Seznámím je v krátkosti s jeho délkou, dílčími úkoly, cíli a hodnocením.
- seznámení s průběhem a cíli vyučovací hodiny
- příprava pomůcek
- zadání úkolu – Žáci, vaším úkolem bude vytvoření malby na téma „Kontejnery a jejich okolí“. Chci, abyste namalovali druhy kontejnerů, se kterými se běžně setkáváte, a správně je barevně i písemně označili. Součástí obrázku bude také namalované okolí kolem nich. Vzpomeňte si, jak to kolem kontejnerů vypadá a jak to vnímáte. Pokuste se v malbě své pocity na toho téma vyjádřit. Mojí jedinou podmínkou je, že bude použit formát čtvrtky A3 a bude to malba. Na tento úkol budete mít 2 vyučovací hodiny.

2. hlavní část hodiny

- příprava pomůcek a pracovní plochy
- realizace úkolu

3. závěrečná část hodiny

- slovní zhodnocení dosažení cílů a práce žáků
- rozloučení s žáky a ukončení hodiny

Reflexe úkolu číslo 1

První projektová část, pro mě byla velmi důležitá. Věděla jsem, že musím dostatečně žáky namotivovat, aby se těšili na všechny části projektu a měli chuť se na něm podílet. Začátek hodiny jsem zahájila pozdravem a zápisem do online třídní knihy. Již během zápisu jsem na žácích viděla nervozitu a někteří z netrpělivých žáků již začali vykřikovat a vyptávat se, co teda budeme dělat. Zeptala jsem se dětí, jestli si ještě pamatují, jak jsme byli na výletě ve spalovně odpadu v Chotíkově. S žáky jsme si na toto téma povídali a já se snažila zjistit, co vše si z návštěvy pamatují. Poté jsem žáky seznámila s projektem, který nás bude čekat a s jeho cíli. Když jsem žákům řekla, že budeme v následujících hodinách používat odpad, upřely se na mě různé pohledy. Někteří byli nadšení, jiní nedůvěřiví a v neposlední řadě se vyskytli i žáci bez zájmu. I s tímto bylo ale nutné počítat. Nenechala jsem se odradit. Žáky jsem seznámila s průběhem hodiny, cíli hodiny a dala jim pokyn, aby si připravili pomůcky. Když byli žáci zpět v lavicích a v klidu, sdělila jsem jim zadání úkolu. Na žácích bylo vidět, jak přemýšlejí a běhá jim v hlavě spousta otázek. Hned se ve třídě začaly zvedat ruce s dotazy. Byla jsem nadšená. To, že se žáci ptali, jestli mohou malbu pojmout tak, či onak, byla pro mě známka jejich zájmu o projekt a plnění úkolu. Mojí podmínkou splnění úkolu bylo, že výstupem bude malba, na které budou správně označené kontejnery jak barevně, tak popisem a kolem nich bude prostředí tak, jak ho sami žáci vnímají. Po objasnění všech dotazů jsem žákům dala pokyn k započetí práce.

Žáky už nějakou dobu znám a máme spolu domluvu, že pokud to úkol nevyžaduje, budou pracovat v tichosti, bez spolupráce s ostatními spolužáky a já jim pustím jako podtext hudbu. Buď jim hudbu pouštím já podle svého uvážení, anebo pouštím „hudbu na přání“. Pustila jsem jim tedy hudbu a nechala je pracovat. Průběžně jsem procházela mezi lavicemi a nahlížela do rozpracovaných prací. Ve třídě nebyl nikdo, kdo by nepracoval, nebo tápal nad formou zpracování. Dalo by se říci, že žáci úkol pochopili a jejich malby vedly ke zdárnému splnění cílů. Blížil se konec první vyučovací hodiny, a tak jsem žáky požádala, aby odložili výtvarné pomůcky a dali si pauzu. Ozvalo se hlasité „néééé“. Žáci chtěli přestávku obětovat a malovat dál. V tomto okamžiku jsem dostala dostatečnou motivaci já, od žáků. Dostala jsem první zpětnou vazbu o tom, zda jsem žáky zaujala. Nechala jsem je tedy pracovat.

Všichni žáci zvládli dokončit malbu ve stanoveném čase dvou vyučovacích hodin. Žáky jsem poprosila o vybrání obrázků. Ve zbylém čase jsem provedla hodnocení jejich maleb a zeptala se, jak se jim pracovalo a co se jim líbilo, či nelíbilo.

Co se ti na dnešním úkolu líbilo? *„Líbilo se mi, jak jsem maloval, jak to vypadá kolem kontejnerů.“*

Co se ti na dnešním úkolu nelíbilo? *„Všechno se mi líbilo.“*

Co se ti dnes povedlo? *„Povedlo se mi správně popsat a vymalovat kontejnery.“*

Co se ti dnes nepovedlo? *„Nešly mi udělat ty kontejnery, nevěděl jsem, jak je namalovat.“*

Obrázek 4 - Kontejnery a prostředí kolem nich

Zdroj: Vlastní, pořizeno dne 28. 03. 2021

Obrázek 5 - Kontejnery a prostředí kolem nich

Zdroj: Vlastní, pořizeno 28. 03. 2021

Obrázek 6 - Kontejnery a prostředí kolem nich

Zdroj: Vlastní. Pořízeno dne 28. 03. 2021

Obrázek 7 - Kontejnery a prostředí kolem nich

Zdroj: Vlastní. Pořízeno dne 28. 03. 2021

Otázky zvolené pro pedagogickou reflexi

- *Co se žákům povedlo?*

Všichni žáci mě velice potěšili, protože znali barvy kontejnerů, a tudíž je správně popsali. Dokonce se našli i tací, kteří kontejnery na plast, sklo a papír rozšířili o kontejner na bioodpad. Nebo kontejner na sklo rozdělili na části pro čiré a barevné sklo.

- *Co žákům činilo potíže?*

I když byl úkol zadán jako malba, tak zcela na všech obrázcích jsou označení kontejnerů napsaná fixou či tužkou. Dále některým z žáků dělalo obtíže kontejnery namalovat.

- *Dosáhla jsem stanoveného výtvarného cíle?*

Vzdělávací cíl byl zcela naplněn. Žáci vytvořili malbu, na které jsou kontejnery a okolí kolem nich.

- *Dosáhla jsem stanoveného environmentálního cíle?*

V tomto případě byl cíl naplněn nad rámec. Někteří z žáků namalovali i jiné druhy kontejnerů a správně je označili.

- *Považuji tento úkol za zdařilý a proč?*

Úkol považuji za úspěšný. Žáci zadaný úkol pochopili a dosáhli stanovených cílů.

- *Byl dodržen časový plán?*

Realizace úkolu nepřesáhla 2 vyučovací jednotky.

- *Co by bylo dobré změnit a proč?*

Na úkolu samotném bych neměla nic, jen bych žáky upozornila, že se jedná o malbu a do té fixy ani tužky nepatří.

2.2.2 ÚKOL ČÍSLO 2 – ODPAD OD VZNIKU AŽ PO RECYKLACI

Popis úkolu	Žáci budou postaveni před úkol namalovat „životní cestu“ jednoho druhu odpadu. To znamená od jeho vzniku, po cestu k spotřebiteli až po jeho likvidaci či recyklaci. Pomyslnou cestu budou žáci vytvářet pomocí otisku odpadu, který si pro tuto malbu vyberou.
Prekoncept úkolu	Žák ví, co je to malba a frotáž (obtiskování).
Časová dotace	2 vyučovací jednotky
Výtvarný cíl	vzdělávací cíl: Žák vytvoří malbu a otisk. výchovný cíl: Žák se učí trpělivosti.
Environmentální cíl	vzdělávací cíl: Žák ví, jak daný odpad vzniká, v jaké podobě se k nám dostává a také jak zaniká. výchovný cíl: Žák si rozvíjí schopnost uvažovat v souvislostech.
Možná úskalí	výtvarná: Žák nevytvoří ucelený otisk odpadu. environmentální: Žák neví, jak odpad vzniká, v jaké podobě se k nám dostává a jak zaniká.
Vizuální výstup	malba
Motivace	video o recyklaci
Způsob a kritéria hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • výstup práce žáka – malba; • kritéria hodnocení: zvládnutí použití výrazových prostředků, barevnost, dodržení zadání; • slovní sebehodnocení – Žák odpovídá na zadané otázky, skrze které se vrací k úkolu, který plnil.
Pomůcky	čtvrtka A3, temperové barvy, kelímek na vodu, štětce, plastový / papírový / skleněný materiál, podložka na pracovní plochu hadřík na utírání rukou, pracovní oděv
Použité metody výuky	slovní, praktické
Použité organizační formy výuky	hromadné, individuální
Bezpečnost práce	Pro tento úkol není potřeba zvýšené bezpečnosti práce.

Písemná příprava

1. úvodní část hodiny

- pozdrav a zápis do třídní knihy, seznámení s průběhem a cíli vyučovací hodiny
- vstupní motivace
 - Jako vstupní motivaci jsem zvolila krátké video o recyklaci v délce necelých pěti minut.

Obrázek 8 - Recyklátoři,

Zdroj vlastní, pořízeno dne 24. 03. 2021

- příprava pomůcek
- zadání úkolu – Děti, vyberte si jeden druh odpadu, tedy papír, sklo nebo plast. Dnes budete mít za úkol namalovat jeho „životní cestu“. To znamená od jeho vzniku, po cestu do obchodu, a až po jeho likvidaci či recyklaci. Pomyslnou cestu budete tvořit pomocí otisku odpadu, který si pro tuto malbu vyberete. Vyberete-li si papír, tak namalujete, jakým způsobem a kde vzniká, kam směřuje po výrobě, kam po upotřebení. Jeho pomyslnou cestu vytvoříte pomocí otisku toho odpadu, který si vyberete. Na tento úkol budete mít 2 vyučovací hodiny.

2. hlavní část hodiny

- příprava pomůcek, pracovní plochy a realizace úkolu

3. závěrečná část hodiny

- seznámení žáků s dalším úkolem – Žákům bude zadáno, aby si na příští hodinu přinesli co nejvíce druhů papírového odpadu (například papírové kapesníčky, krabička od pitíčka, papírová taška, krepový papír atd.)

³⁵ Recyklace (https://www.youtube.com/watch?v=rZqsR_dbC3Q, cit. 24.03. 2021)

- slovní zhodnocení dosažení cílů a práce žáků, ukončení hodiny

Reflexe úkolu

Vyučovací hodinu jsem zahájila pozdravem a zápisem do online třídní knihy. Poté jsem žáky seznámila s průběhem a cíli hodiny. Žákům jsem zopakovala, že v minulých hodinách jsme se zabývali úkolem, ve kterém jsme malovali kontejnery, prostředí kolem nich, a že v těchto dvou hodinách bude naším úkolem namalovat pomyslnou „životní cestu“ odpadu. Jako vstupní motivaci jsem dětem pustila přes projektor video o recyklaci odpadu. Cílem zhlédnutí videa nebyla pouze již zmíněná vstupní motivace. Chtěla jsem, aby si žáci uvědomili, že v okamžiku, kdy odpad vyhodí do kontejneru, nic nekončí. Vyhodí-li například plastové lahve, vzniknou z nich opět pet lahve, nebo vlákna pro textilní i technické využití. Poté, co žáci shlédli zhruba pětiminutové video, si připravili pomůcky a začali s plněním úkolu. Nevím, zda jsem žáky málo motivovala, nebo zda to mělo jiný důvod, ale finální podoba malby nedopadla příliš povedeně. Žáci v drtivé většině pochopili jednotlivé fáze, které měli namalovat, ale kvalita malby byla často nezdařilá. Oproti tomu, se objevili žáci, kteří si na malbě dali záležet, ale již neprovedli otisky pomocí odpadu, přičemž právě otisk byl jeden ze stanovených cílů úkolu. V závěrečné části jsem obrázky od dětí vybrala, seznámila je s dalším úkolem, který nás čeká a zadala jim domácí úkol. Závěr hodiny jsme završili společným tradičním hodnocením.

Co se ti na dnešním úkolu líbilo? *„Mně se líbilo malování továren.“*

Co se ti na dnešním úkolu nelíbilo? *„Nelíbilo se mi, že jsem nevěděl, jak to všechno namalovat.“*

Co se ti dnes povedlo? *„Povedl se mi les.“*

Co se ti dnes nepovedlo? *„Nepopsala jsem ty stanoviště.“*

Obrázek 9 - Cesta odpadu

Zdroj: Vlastní, pořízeno 28. 03. 2021

Obrázek 10 - Cesta odpadu

Zdroj: Vlastní, pořízeno 28. 03. 2021

Obrázek 11 - Cesta odpadu

Zdroj: Vlastní, pořízeno 28. 03. 2021

Obrázek 12 - Cesta odpadu

Zdroj: Vlastní, pořízeno 28. 03. 2021

Otázky zvolené pro pedagogickou reflexi

- *Co se žákům povedlo?*

Žákům se povedla posloupnost jednotlivých fází výroby plastu, papíru, či skla.

- *Co žákům činilo potíže?*

Žákům se nepříliš dařilo vizuální ztvárnění jednotlivých fází.

- *Dosáhla jsem stanoveného výtvarného cíle?*

Výtvarného cíle jsem dosáhla pouze z části. Žáci dosáhli cíle tím, že vytvořili malbu, ale nevytvořili požadovaný otisk, který pro mě byl také důležitý. Vytvořením otisku jsem chtěla, aby žáci došli k uvědomění, jak se reliéfy různých druhů materiálu od sebe liší. Toho jsem bohužel nedosáhla.

- *Dosáhla jsem stanoveného environmentálního cíle?*

Ano, dosáhla.

- *Považuji tento úkol za zdařilý a proč?*

Tento úkol nepovažuji za příliš zdařilý, protože jsem očekávala lepší provedení malby, a především vytvoření otisku.

- *Byl dodržen časový plán?*

Časové rozvržení na dvě vyučovací hodiny bylo dodrženo.

- *Co by bylo dobré změnit a proč?*

Kdybych měla provést další realizaci, asi bych žáky více upozornila na otisk odpadu, aby na něj nezapomněli a výtvarnou techniku malby bych nahradila technikou kresebnou. Myslím si, že žáci by snáze nakreslili například obchod s papírem atakdále.

2.2.3 ÚKOL ČÍSLO 3 – PAPIROVÁ KOLÁŽ

Popis úkolu	Žáci budou mít za úkol na jakékoli téma vytvořit koláž. Jedinou podmínkou je, že bude pouze z papírového odpadu.
Prekoncept úkolu	Žáci vědí, co je to koláž.
Časová dotace	4 vyučovací jednotky
Výtvarný cíl	vzdělávací cíl: Žák vytvoří koláž. výchovný cíl: Žák se učí preciznosti.
Environmentální cíl	vzdělávací cíl: Žák pro vytvoření koláže použije pouze papírový odpad. výchovný cíl: Žák si uvědomuje, jak velké množství papírového odpadu každý den vyprodukuje a jak ubývá počet lesů.
Možná úskalí	výtvarná: Žák neví, co je koláž. environmentální: Žák nedokáže vybrat pro koláž pouze papírový odpad.
Vizuální výstup	koláž
Motivace	fotografie díla Popelnice I. Toto dílo vytvořil realistický umělec Fernandes Arman.
Způsob a kritéria hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> výstup práce žáka – koláž; kritéria hodnocení: zvládnutí použití výrazových prostředků, pečlivost, dodržení zadání, využití nejrůznějších druhů papírového odpadu; slovní sebehodnocení – Žák odpovídá na zadané otázky, skrze které se vrací k úkolu, který plnil.
Pomůcky	různé druhy papírového odpadu, lepidlo Herkules, nůžky, podložka na pracovní plochu, pracovní oděv, hadřík na utírání rukou
Použité metody výuky	slovní, praktické
Použité organizační formy výuky	hromadné, individuální
Bezpečnost práce	Před realizací tohoto úkolu budou žákům připomenuty základy bezpečnosti při práci s nůžkami, a to především s ohledem na to, že náročnost na stříhání u různých druhů papíru je odlišná.

Písemná příprava

1. úvodní část hodiny

- pozdrav a zápis do online třídní knihy
- seznámení s průběhem a cíli vyučovací hodiny
- vstupní motivace
 - Vstupní motivací je obrázek díla Popelnice I. Toto dílo vytvořil realistický umělec Fernandes Arman. Pomocí této fotografie si tak žáci uvědomili, ač tomu možná nevěřili, že díla se dají tvořit i z odpadu. Důležité zde je, že i z běžného odpadu. A tak i oni se mohou pokusit o vytvoření takového díla právě v tomto úkolu.
- příprava pomůcek, kontrola splnění domácího úkolu – přinesení papírového odpadu
- zadání úkolu – Děti, vaším dnešním úkolem bude vytvořit koláž, a to pouze z papíru. Na vytvoření budete moci použít jakýkoliv druh papírového odpadu, který jste si měli dnes přinést. Téma koláže je libovolné. Je zcela na vás, jaké téma zvolíte, jen nesmí být násilné a vulgární. Na tento úkolem budete mít celkem 4 vyučovací hodiny.

2. hlavní část hodiny

- příprava pomůcek a pracovní plochy
- realizace úkolu

3. závěrečná část hodiny

- hodnocení, rozloučení s žáky a ukončení hodiny
- seznámení žáků s úkolem pro další hodinu
- zadání domácího úkolu – Žáci budou mít za úkol přinést co nejvíce druhů plastového odpadu, jako je například igelitový pytlík, PET lahve různých velikostí, brčka atakdále.

Reflexe úkolu číslo 3

Hodina začala tradičně pozdravem a zápisem do online třídní knihy. Vzhledem k tomu, že jsem žáky na konci minulé hodiny informovala o tom, co je bude dnes čekat, při mém příchodu již měli všichni vzorně připravené pomůcky a já jsem tak jen krátce zopakovala zadání, cíle hodiny a přistoupila k motivaci. Žákům jsem nechala kolovat obrázek díla Popelnice I, na kterém jsem jim vysvětlila, že i z odpadu může vzniknout dílo a že si to vyzkoušejí. Žáci byli natěšení a pustili se do práce. Ačkoliv plnění úkolu probíhalo bez větších problémů, byla jsem trochu zaskočena jejich domácí přípravou. Žáci si měli přinést nejrůznější druhy papíru. Jejich výběr ale nebyl nějak pestrý. Většina přinesla jen papírové kapesníky a ruličky od toaletního papíru. Já jsem do jejich možného výběru přispěla papírovými brčky, krepovým papírem, papírovými taškami a papírovými miskami na pečení. Během jejich práce jsem si všimla, že několik žáků při lepení papíru používá velké množství lepidla. Lepidlo tak často prosakovalo, například přes ubrousky, či krepový papír. Žáci z toho byli nešťastní, vykřikovali, že jim to nejde, co mají dělat a že se jim ty ubrousky lepí na prsty. Žáky jsem poučila a vysvětlila jim, proč tomu tak je. Ač to nebylo prvoplánové, žáci si v tomto úkolu vyzkoušeli práci s několika podobami papíru a zjistili, že se například krepový papír a papírový ubrousek chová jinak než papír barevný nebo kartonový. Čas, který jsem na tento úkol stanovila, nebyl dostatečný a žáci se ke zdárnému konci dopracovali celkem za 5 vyučovacích hodin. Při práci byla většina žáků pečlivá a precizní. Po vybrání obrázků jsme s žáky zhodnotili hodinu a poté jsem je seznámila s úkolem, který nás čeká v příštích hodinách, a zadala domácí úkol. Pak jsem ukončila hodinu.

Co se ti na dnešním úkolu líbilo? *„Byl jsem rád, že jsem si mohl udělat téma, jaké jsem chtěl.“*

Co se ti na dnešním úkolu nelíbilo? *„To, jak se mi všechno lepilo na ruce.“*

Co se ti dnes povedlo? *„Povedlo se mi hezky udělat kytky na koláži.“*

Co se ti dnes nepovedlo? *„Dlouho jsem nevěděl, jaký téma budu dělat.“*

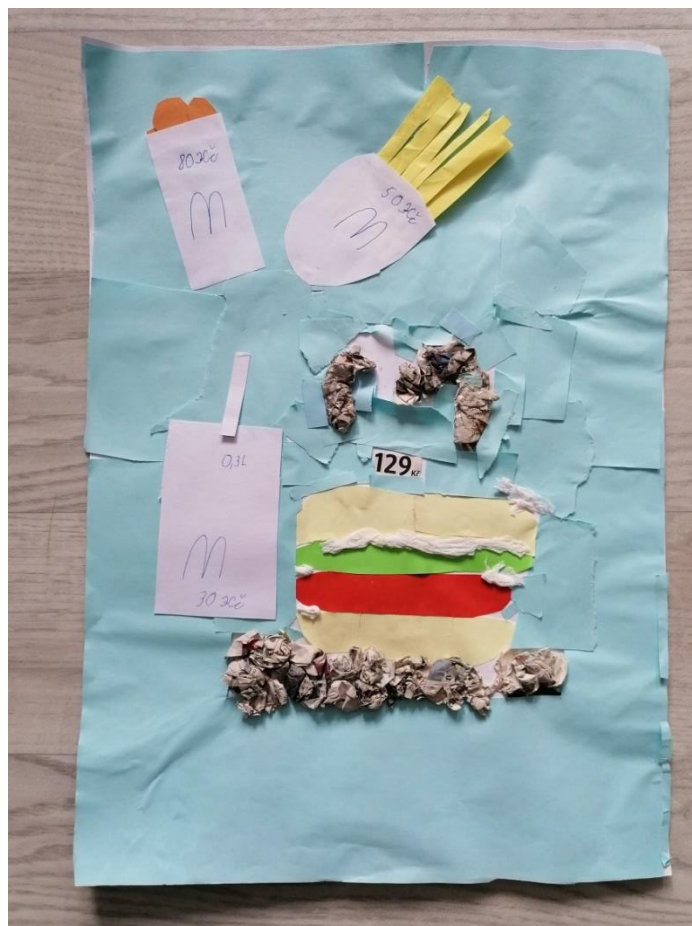
Obrázek 13 - Koláž

Zdroj: Vlastní, pořízeno 28. 03. 2021

Obrázek 14 - Koláž

Zdroj: Vlastní, pořízeno 28. 03. 2021

Obrázek 15 - Koláž

Zdroj: Vlastní, pořízeno 28. 03. 2021

Obrázek 16 - Koláž

Zdroj: Vlastní, pořízeno 28. 03. 2021

Otázky zvolené pro pedagogickou reflexi

- *Co se žákům povedlo?*

Žákům se podařilo zaplnit celou plochu podkladového papíru.

- *Co žákům činilo potíže?*

Některým žákům činila potíže práce s papírovými ubrousky, na které dávali velké množství lepidla, a to brzo prosáklo. Ubrousky se jim tak lepily na papír. S touto obtíží se potýkali i žáci, kteří si pro koláž zvolili krepový papír. Ten, když se na něj nanese příliš lepidla, začal pouštět svoji barvu, žáci ji tak měli na prstech. V okamžiku, kdy pak chtěli na cokoliv sáhnout, objevil se barevný obtisk jejich prstů.

- *Dosáhla jsem stanoveného výtvarného cíle?*

Ano, dosáhla. Žáci vytvořili koláž.

- *Dosáhla jsem stanoveného environmentálního cíle?*

Ano, dosáhla. Žáci pro vytvoření koláže použili pouze papírový odpad.

- *Považuji tento úkol za zdařilý a proč?*

Úkol považuji za úspěšný. Žáci zadaný úkol pochopili a dosáhli stanovených cílů.

- *Byl dodržen časový plán?*

Časové rozvržení čtyř vyučovacích hodin jsem byla nucena prodloužit na 5 vyučovacích hodin.

- *Co by bylo dobré změnit a proč?*

Na úkolu bych nic neměnila, jen bych žákům více zdůraznila, že pro co nejkvalitnější zpracování tohoto úkolu je podstatná různorodost papírového odpadu. Apelovala bych na žáky, aby domácí přípravu při shromažďování papírového nepodcenili.

2.2.4 ÚKOL ČÍSLO 4 – „PLAŠŤÁK“

Popis úkolu	Obsahem čtvrtého úkolu bude vyrobit pouze z plastového odpadu postavu. Samotné výrobě bude předcházet kresba návrhu postavy.
Prekoncept úkolu	Žák umí vytvořit pracovní návrh.
Časová dotace	2 vyučovací jednotky
Výtvarný cíl	vzdělávací cíl: Žák vytvoří kresebný návrh. Žák vytvoří plastového panáka. výchovný cíl: Žák rozvíjí smysl pro velikost a proporce postavy.
Environmentální cíl	vzdělávací cíl: Žák použije pouze plastový odpad. výchovný cíl: Žák si uvědomuje, kolik množství odpadu nás obklopuje.
Možná úskalí	výtvarná: Žák nedokáže vytvořit kresebný návrh. environmentální: Žák není schopen vybrat pouze plastový odpad.
Vizuální výstup	postava
Motivace	Video o tom, co vše jde vyrobit z plastových lahví.
Způsob a kritéria hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> výstup práce žáka – plastová postava; kritéria hodnocení: pečlivost, dodržení zadání, vytvoření objektové realizace dle nákresu; slovní sebehodnocení – Žák odpovídá na zadané otázky, skrze které se vrací k úkolu, který plnil.
Pomůcky	různé druhy plastového materiálu, nůžky, tavná pistole, papír A4 pastelky, tužky, podložka na pracovní plochu, hadřík na utírání rukou, pracovní oděv
Použité výukové metody	slovní, praktické
Použité organizační formy výuky	hromadné, individuální
Bezpečnost práce	Před realizací úkolu budou žáci poučeni o bezpečnosti práce při manipulaci s tavnou pistolí a při stříhání plastu. Při používání tavné pistole bude nad žáky dohlíženo.

Písemná příprava

1. úvodní část hodiny

- pozdrav a zápis do online třídní knihy
- seznámení s průběhem a cíli vyučovací hodiny
- vstupní motivace
 - Pro vstupní motivaci zde bude použito tři minuty dlouhé video, ve kterém žáci uvidí, co vše se dá z PET lahví vyrobit.

Obrázek 17 – House Of Faith

Zdroj vlastní, pořízeno 24. 03. 2021

- příprava pomůcek, kontrola splnění domácího úkolu
- zadání úkolu – Děti, Vaším úkolem bude vyrobit pouze z plastového odpadu postavu, či panáka. Samotné výrobě bude předcházet kresebný návrh postavy s popisky jednotlivých komponentů.
- poučení o bezpečnosti – Při plnění tohoto úkolu je důležité, abyste dodržovali zvýšenou bezpečnost práce, především při práci s nůžkami a tavnou pistolí.

2. hlavní část hodiny

- realizace úkolu
- příprava pomůcek a pracovní plochy
- plnění úkolu

3. závěrečná část hodiny

- slovní zhodnocení dosažení cílů a práce žáků

³⁶ Solution pure and simple (<https://www.youtube.com/watch?v=BVCY3n8Tvjc> , cit. 24. 03. 2021).

- seznámení žáků s dalším úkolem a zadání domácího úkolu – Žáci budou mít za úkol si na příští hodinu přinést jakýkoliv skleněný materiál. Starou sklenici, láhev od vína, od okurek, skleničku od svíčky atd.
- rozloučení s žáky a ukončení hodiny

Reflexe úkolu číslo 4

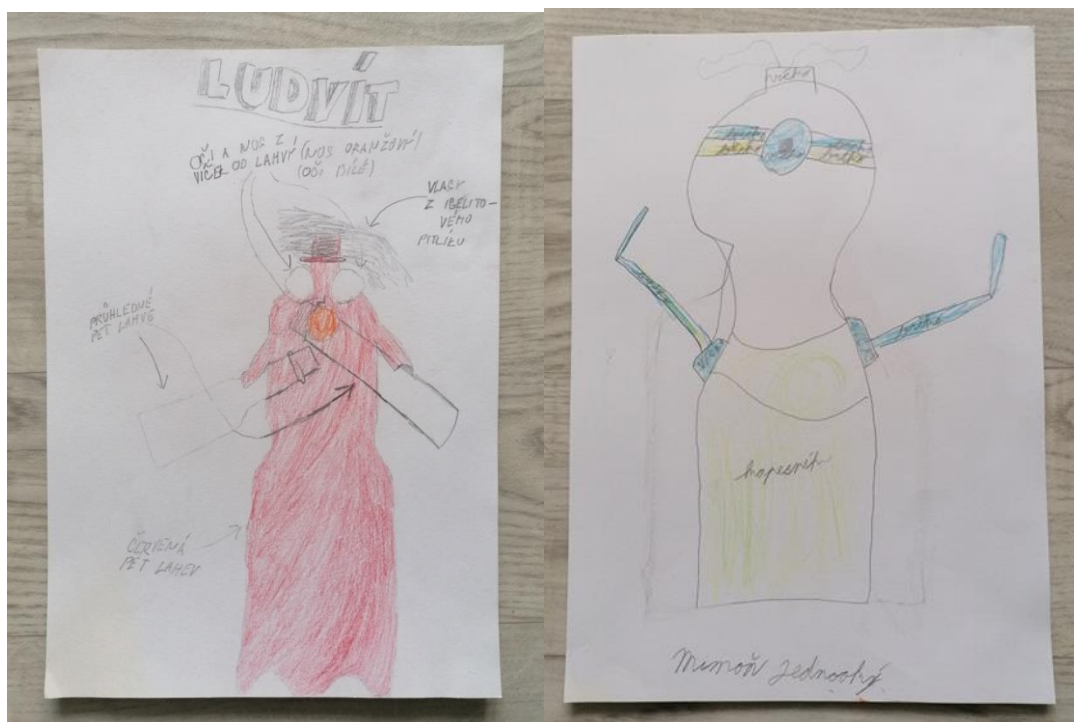
Po úvodní části hodiny, jsem žákům pustila video, které bylo zaměřeno na PET lahve a vše, co z nich jde vyrobit. Žáci byli překvapeni, že i plast může sloužit jako stavební jednotka pro dům. Poté si žáci připravili pomůcky a plastový odpad, který se měli přinést z domova. Před samotným zahájením realizace úkolu jsem žáky poučila o zvýšené bezpečnosti při práci. Jelikož bylo pravděpodobné, že žáci budou stříhat plast a manipulovat s ostrými hranami, je potřeba, aby byli maximálně opatrní, aby nedošlo k úrazu. Také jsem žáky poučila o bezpečnosti při používání tavné pistole. Po poučení o bezpečnosti se žáci pustili do kresebného návrhu. Žákům jsem vysvětlila, že návrh bude obsahovat nejen kresbu, ale taky popisky jednotlivých komponentů. Avšak při procházení mezi lavicemi jsem narazila na několik kreseb, kde popisky chyběly. Jinak zde nebyly objeveny žádné problémy či nedostatky. Samotné tvoření postavy si užívali zejména chlapci, kteří si navzájem radili a vymýšleli, jak nejlépe připevnit například „ruce“ a tak dále. Bylo na nich vidět, jak si konstrukci užívají a přemýšlejí při tom. Líbilo se mi jejich uvažování. Žáci úkol splnili v předem zvoleném časovém rozvržení dvou vyučovacích hodin. V první vyučovací jednotce žáci vytvořili náskres. Druhou vyučovací jednotku věnovali objektové realizaci. Poté, co jsme si „plastáky“ prohlédli, společně jsme realizaci úkolu zhodnotili. Žáky jsem také seznámila s pátým úkolem a požádala je, aby si na příští hodinu donesli jakýkoliv skleněný materiál. Poté byla hodina ukončena.

Co se ti na dnešním úkolu líbilo? *„Že jsem byl jako konstruktér.“*

Co se ti na dnešním úkolu nelíbilo? *„Bylo těžké dělat díry do plastu.“*

Co se ti dnes povedlo? *„Celej plasták se mi povedl.“*

Co se ti dnes nepovedlo? *„Asi nic.“*

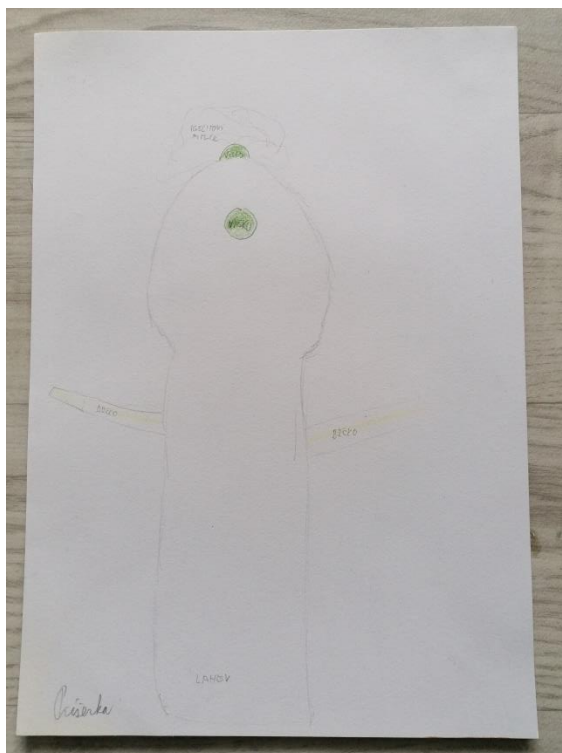
Obrázek 18, 19 - Pláštěk - Náskres

Zdroj: Vlastní, pořízeno 28. 03. 2021

Obrázek 20, 21 – Pláštěk - Realizace

Zdroj: Vlastní, pořízeno 28. 03. 2021

Obrázek 22 - Plášták - Nákres

Zdroj: Vlastní, pořízeno 28. 03. 2021

Obrázek 23 - Plášták - Realizace

Zdroj: Vlastní, pořízeno 28. 03. 2021

Otázky zvolené pro pedagogickou reflexi

- *Co se žákům povedlo?*

Žáci byli schopni konstruktivně přemýšlet.

- *Co žákům činilo potíže?*

Úkol se obešel bez potíží.

- *Dosáhla jsem stanoveného výtvarného cíle?*

Výtvarné cíle byly splněné.

- *Dosáhla jsem stanoveného environmentálního cíle?*

Environmentální cíle byly naplněny.

- *Považuji tento úkol za zdařilý a proč?*

Úkol považuji za zdařilý, protože bylo dosaženo všech cílů.

- *Byl dodržen časový plán?*

Časové rozvržení dvou vyučovacími hodin bylo dodrženo.

- *Co by bylo dobré změnit a proč?*

Na úkolu bych nic neměnila.

2.2.5 ÚKOL ČÍSLO 5 – SKLENĚNÁ DEKORACE

Popis úkolu	Žáci budou mít za úkol vytvořit dekoraci ze skleněného materiálu pomocí temperových barev, nebo barev na sklo. Výběr bude pouze na nich. Dekorace může sloužit jako nádoba na svíčku, váza, či nádoba na pastelky atd. Samotnému dekorování bude předcházet kresebný návrh tužkou a pastelkami.
Prekoncept úkolu	Žák umí pracovat s temperovými barvami nebo barvami na sklo.
Časová dotace	2 vyučovací jednotky
Výtvarný cíl	vzdělávací cíl: Žák vytvoří kresebný návrh a poté skleněnou dekoraci pomocí malby na sklo. výchovný cíl: Žák rozvíjí svoji kreativitu a smysl pro užité umění.
Environmentální cíl	vzdělávací cíl: Žák použije jen skleněný odpad. výchovný cíl: Žák si uvědomuje, že skleněný odpad je znovu využitelný.
Možná úskalí	výtvarná: Žák neumí dostatečně pracovat s temperovými barvami, nebo barvami na sklo. environmentální: Žák není schopen vybrat pouze skleněný odpad.
Vizuální výstup	skleněná dekorace
Motivace	ukázka fotografií nejrůznějších maleb na sklo
Způsob a kritéria hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> výstup práce žáka – skleněná dekorace kritéria hodnocení: zvládnutí použití výrazových prostředků, pečlivost, dodržení zadání, vytvoření dekorace podle kresebného nákresu slovní sebehodnocení – Žák odpovídá na zadané otázky, skrze které se vrací k úkolu, který plnil.
Pomůcky	skleněná lahev, tempéry, popřípadě barvy na sklo, čtvrtka A4 pastelky, tužky, podložka na pracovní plochu, hadřík na utírání rukou pracovní oděv
Použité výukové metody	slovní, praktické
Použité organizační formy výuky	hromadné, individuální
Bezpečnost práce	Pro tento úkol není potřeba zvýšené bezpečnosti práce.

Písemná příprava

1. úvodní část hodiny

- pozdrav a zápis do online žákovské knihy
- seznámení s průběhem a cíli vyučovací hodiny
- vstupní motivace
 - ukázky fotografií maleb na různé skleněné nádoby

Obrázek 24 – Malované sklenice

Zdroj: (<https://www.fler.cz/flerbox?fid=88575&op=44&vm=standard>, cit. dne 22. 02. 2021).

Obrázek 25 – Malovaný hrnek

Zdroj: (<https://www.fler.cz/flerbox?fid=88575&op=44&vm=standard> cit. dne 22. 02. 2021).

- Video o výrobě a vzniku skla

Obrázek 26 – Jak se vyrábí sklo a kde vzniklo

Zdroj: Vlastní, pořízeno dne 24. 03. 2021

³⁷ Jak se vyrábí sklo a kde vzniklo (<https://www.youtube.com/watch?v=0Gg0h5fk-dw>, cit. 24. 03. 2021).

- příprava pomůcek
- zadání úkolu – Děti, vaším dnešním úkolem bude vytvoření dekorace ze skleněného materiálu, který jste si přinesli. Výběr pomůcek, pomocí kterých budete malbu tvořit, nechám na vás.
- Na sklo můžete malovat buď temperami, nebo barvami na sklo. Méně zdatným z vás doporučuji malovat štětcem a temperami. Samotnému malování na sklo bude předcházet kresebný návrh.

2. hlavní část hodiny

- realizace úkolu
- příprava pomůcek a pracovní plochy
- plnění úkolu

3. závěrečná část hodiny

- slovní zhodnocení dosažení cílů
- rozloučení s žáky a ukončení hodiny
- seznámení žáků s posledním závěrečným úkolem a zadání domácího úkolu – Každý žák bude mít za úkol si doma rozmyslet, jaký druh odpadu bude prezentovat a jakým způsobem. Podle toho si přinese pomůcky, či odpad, který může do plakátu zakomponovat, například jako koláž.

Reflexe úkolu číslo 5

Hodina byla klasicky započata pozdravem a zapsáním do online třídní knihy. Poté jsem žáky seznámila s cíli hodiny a ukázala jim motivační obrázky maleb na sklo. Již na první pohled se zdálo, že žáky úkol zaujal a bez mého pokynu začali připravovat své pomůcky z tašek. Byla jsem překvapená, jak pestré množství skla se ve střídě nashromáždilo. Žáci přinesli lahve od nápojů, skleněné hrnky, skleněné podložky pod svíčky a nádoby na svíčky. V hlavní části hodiny probíhala realizace úkolu. Nejdříve si žáci vytvořili kresebný nákres toho, jak bude jejich skleněná dekorace vypadat, a pak se pustili do malby. Žáci měli na výběr, zda budou na sklo malovat temperovými barvami, které jsou v jejich běžné školní výbavě, nebo barvami na sklo, které jsem do hodiny přinesla. Během práce žáci jsme s žáky nenarazili na žádný problém a vše probíhalo hladce. Úkol vzali zodpovědně a z jejich povedených prací bylo zřejmé, že se žáci s malbou na sklo již setkali. Obávala jsem se, že žáci budou používat příliš barvy a ta jim bude stékat po skle, to se ale stalo jen minimu žáků, kteří rychle přišli na to, jak s barvou zacházet, aby k tomu nedocházelo. Bylo zajímavé, že se mezi dětmi objevila žákyně, která zmíněného stékání barvy po lahvi chtěla cíleně dosáhnout. Pozorovala jsem ji, jak barvy přes sebe vrstvila a snažila se vytvořit co nejlepší efekt. Všichni žáci dodrželi stanovený čas dvou vyučovacích hodin a práci zdárně dokončili. Žáky jsem seznámila s posledním úkolem a zadala jim domácí úkol. Poté, co jsme vybrali obrázky, jsme zhodnotili hodinu a žáků jsem se zeptala, jak se jim pracovalo. Poté jsem hodinu ukončila.

Co se ti na dnešním úkolu líbilo? *„Líbilo se mi, že jsem si mohla namalovat, co jsem chtěla.“*

Co se ti na dnešním úkolu nelíbilo? *„Všechno bylo v pohodě.“*

Co se ti dnes povedlo? *„Hezky jsem nakreslila tu předlohu.“*

Co se ti dnes nepovedlo? *„To srdíčko na lahvi mi trochu teklo.“*

Obrázek 27, 28 - Skleněná dekorace – Náskres

Zdroj: Vlastní, pořízeno dne 28. 03. 2021

Obrázek 29, 30 - Skleněná dekorace – Realizace

Zdroj: Vlastní, pořízeno dne 28. 03. 2021

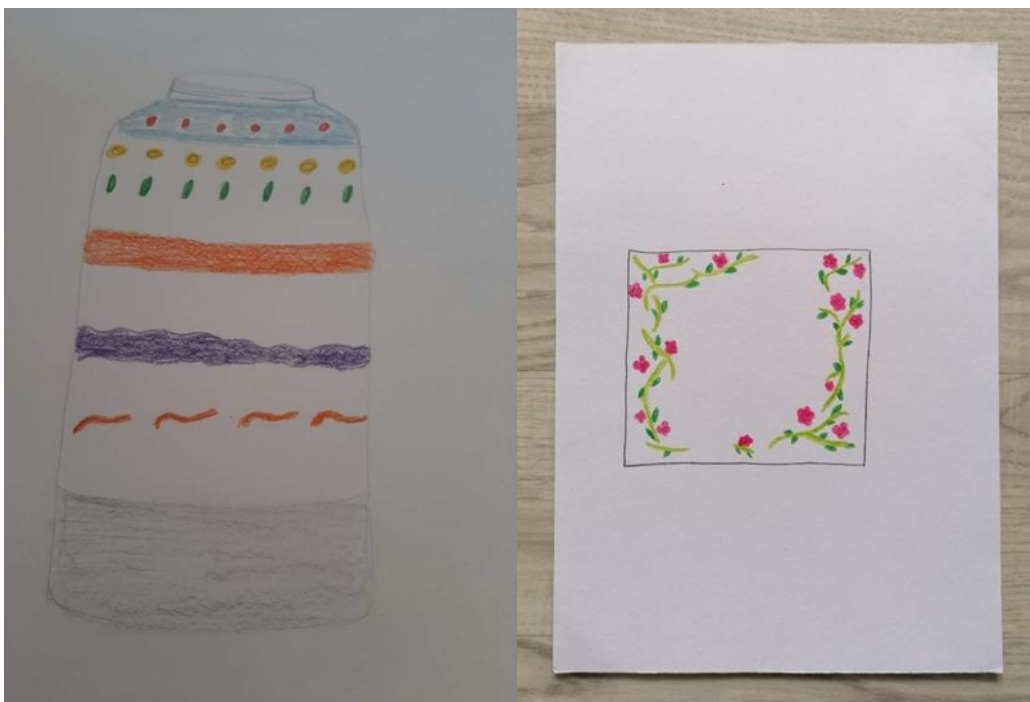
Obrázek 31, 32 - Skleněná dekorace – Náskres

Zdroj: Vlastní, pořízeno dne 28. 03. 2021

Obrázek 33, 34 - Skleněná dekorace – Realizace

Zdroj: Vlastní, pořízeno dne 28. 03. 2021

Obrázek 35, 36 - Skleněná dekorace – Náskres

Zdroj: Vlastní, pořízeno dne 28. 03. 2021

Obrázek 37, 38 - Skleněná dekorace – Realizace

Zdroj: Vlastní, pořízeno dne 28. 03. 2021

Otázky zvolené pro pedagogickou reflexi

- *Co se žákům povedlo?*

Žáci vytvořili dekoraci na sklo přesně podle nakreslené předlohy.

- *Co žákům činilo potíže?*

Myslím si, že ten úkol se obešel bez potíží. Nevyskytlo se nic, s čím by si žáci neporadili.

- *Dosáhla jsem stanoveného výtvarného cíle?*

Výtvarné cíle byly naplněny.

- *Dosáhla jsem stanoveného environmentálního cíle?*

Ano, dosáhla.

- *Považuji tento úkol za zdařilý a proč?*

Tento výtvarný úkol se velmi povedl. Žáci byli pečliví a kreativní.

- *Byl dodržen časový plán?*

Časové rozvržení dvou vyučovacími hodin bylo dodrženo.

- *Co by bylo dobré změnit a proč?*

Úkol bych nechala takový, jaký je.

2.2.6 ÚKOL ČÍSLO 6 - PLAKÁT

Popis úkolu	Náplní posledního úkolu a zároveň ověřením naplnění cíle projektu je vytvoření plakátu. Každý z žáků si vybere jeden druh odpadu, tedy sklo, plast či papír. Plakát bude jakousi „reklamou“ na určitý odpad, kde bude libovolným způsobem vyjádřeno například co je to za odpad, s jakou podobou daného odpadu se můžeme setkat, jak vzniká, zaniká, jak ničí životní prostředí, jak ho můžeme dále využít, redukovat jeho množství, a proč je dobré ho třídit. Vytvoření plakátu budou věnované dvě vyučovací hodiny. Třetí vyučovací hodina bude věnována prezentaci plakátů.
Prekoncept úkolu	Žák získal potřebné vědomosti k vytvoření plakátu.
Časová dotace	3 vyučovací jednotky
Výtvarný cíl	vzdělávací cíl: Žák vytvoří plakát. výchovný cíl: Žák rozvíjí svoji fantazii.
Environmentální cíl	vzdělávací cíl: Žák interpretuje získané znalosti o odpadu. výchovný cíl: Žák chápe důležitost znalostí v oblasti třídění odpadu.
Možná úskalí	výtvarná: Žák zvolí nevhodnou techniku k vytvoření plakátu. environmentální: Žák nemá potřebné znalosti.
Vizuální výstup	plakát
Motivace	reklamní video na třídění odpadu
Způsob a kritéria hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> výstup práce žáka – skleněná dekorace kritéria hodnocení: zvládnutí použití výrazových prostředků, pečlivost, dodržení zadání, kreativita slovní sebehodnocení – Žák odpovídá na zadané otázky, skrze které se vrací k úkolu, který plnil.
Pomůcky	čtvrtka A3, odpad, fixy, pastelky, temperové barvy, vodové barvy, štětce, podložka na pracovní plochu, pracovní oděv, hadřík na ruce
Použité výukové metody	slovní, praktické
Použité organizační formy výuky	individuální, hromadné
Bezpečnost práce	Pro tento úkol není potřeba zvýšené bezpečnosti práce.

Písemná příprava

1. úvodní část hodiny

- pozdrav a zápis do online třídní knihy
- seznámení s průběhem a cíli vyučovací hodiny
- vstupní motivace
 - Žákům bude puštěno reklamní video, které vytvořili žáci z jiné základní školy.

Reklama na třídění odpadu

38

Obrázek 39 – Reklama na třídění odpadu

Zdroj vlastní, pořízeno dne 28. 03. 2021

- <https://www.youtube.com/watch?v=ZTp5W9cSmfc>
- příprava pomůcek
- zadání úkolu – Děti, dnes je před námi poslední a závěrečný úkol celého projektu. Náplní dnešního úkolu je, abyste vytvořili „reklamní plakát“. Každý z vás si vybere jeden druh odpadu, tedy sklo, plast či papír. Plakát bude jakousi „reklamou“ na určitý odpad, kde bude libovolným způsobem vyjádřeno například to, co je to za odpad, s jakou podobou daného odpadu se můžeme setkat, jak vzniká, zaniká, jak ničí životní prostředí, jak ho můžeme dále využít, redukovat jeho množství, a proč je dobré ho třídít. Na vytvoření plakátu budete mít 2 vyučovací hodiny a třetí vyučovací hodinu se pak budeme věnovat prezentaci plakátů.

³⁸ Reklama na třídění odpadu (<https://www.youtube.com/watch?v=ZTp5W9cSmfc>, cit. 28. 03. 2021).

2. hlavní část hodiny

- příprava pomůcek a pracovní plochy
- plnění úkolu
- prezentace plakátů

3. závěrečná část hodiny

- slovní zhodnocení dosažení cílů a práce žáků
- rozloučení s žáky a ukončení hodiny

Reflexe úkolu číslo 6

Hodina začala klasicky pozdravem a zápisem do online třídní knihy. Poté jsem žáky seznámila s průběhem hodiny, jejími cíli a pustila jim motivační video, ve kterém žáci mohli vidět, jak si s reklamou poradili žáci z jiné základní školy. Po zhlédnutí videa jsem žákům sdělila zadání úkolu a oni si připravili pomůcky, které si zvolili pro vytvoření plakátu. Když byli všichni žáci připraveni a čtvrtky byly rozdány, mohli jsme započít tvorbu plakátů. Žáci úkol pojali velice zodpovědně a jeho zpracování různorodě. Někteří se zaměřili na faktické informace o konkrétním odpadu, jiní pomocí koláže vysvětlovali, co vše do daného odpadu patří. Průběh hodiny na mě působil velice uvolněně a bez jakýchkoliv potíží. Žáci pracovali v poklidu a zdálo se, že tomu, co vytváří, věří a vědí, proč to dělají. Žáci věnovali tvorbě plakátu dvě hodiny a na jejich konci jsme provedli klasické zhodnocení. Následující vyučovací hodinu jsme věnovali prezentaci některých plakátů. Cílem prezentace by mělo být především představení výsledků, ke kterým žáci došli a co nového se naučili. Myslím si, že prezentace „reklamního plakátu“ byla velice přínosná pro všechny zúčastněné. Jak pro mě jako pedagoga, tak i pro žáky. Ověřila jsem si, co vše se žáci naučili a žáci mohli pozorovat, jak se s úkolem vypořádali jejich spolužáci. Prezentace probíhala tak, že žák, který chtěl, předstoupil před tabuli, ukázal spolužákům svůj plakát a krátce o něm pohovořil. Vysvětlil, co na plakátu je a proč si tento druh odpadu vybral. Po prezentaci některých plakátů jsme přešli k hodnocení. Nejdříve jsem dala prostor žákům, aby se k projektu vyjádřili, a poté jsem i já provedla krátké hodnocení a se žáky jsem se rozloučila.

Co se ti na dnešním úkolu líbilo? *„Líbilo se mi, že jsem si mohla vybrat, na jaký odpad budu plakát dělat.“*

Co se ti na dnešním úkolu nelíbilo? *„Nic.“*

Co se ti dnes povedlo? *„Povedlo se mi dobře vybrat to, co patří do plastu.“*

Co se ti dnes nepovedlo? *„Všechno se mi povedlo.“*

Obrázek 40 - Plakát

Zdroj: Vlastní, pořízeno 28. 03. 2021

Obrázek 41 - Plakát

Zdroj: Vlastní, pořízeno dne 28. 03. 2021

Obrázek 42 - Plakát

Zdroj: Vlastní, pořízeno dne 28. 03. 2021

Obrázek 43 - Plakát

Zdroj: Vlastní, pořízeno dne 28. 3. 2021

Obrázek 44 - Plakát

Zdroj: Vlastní, pořízeno dne 28. 03. 2021

Otázky zvolené pro pedagogickou reflexi

- *Co se žákům povedlo?*

Žáci si skvěle poradili s celým úkolem.

- *Co žákům činilo potíže?*

Žáci se nesečkali s žádnými potížemi.

- *Dosáhla jsem stanoveného výtvarného cíle?*

Výtvarné cíle byly naplněny.

- *Dosáhla jsem stanoveného environmentálního cíle?*

Environmentální cíle byly naplněny.

- *Považuji tento úkol za zdařilý a proč?*

Tento úkol považuji za zdařilý, protože žáci splnili všechny stanovené cíle.

- *Byl dodržen časový plán?*

Časový plán tří vyučovacích hodin byl dodržen.

- *Co by bylo dobré změnit a proč?*

V tomto úkolu bych nic neměnila.

2.3 VYHODNOCENÍ PROJEKTU

- Byly naplněny cíle projektu?

Jako výtvarné cíle projektu byly zvolené vizuální výstupy jednotlivých úkolů. Tedy kresby, malby, koláž, skleněná dekorace, plastová postava a plakát. Všechny tyto cíle byly naplněny. Environmentální cíle, mezi které patří nejen dovednost žáků třídít plast, sklo, papír, ale také chápání smyslu a důležitosti třídění odpadu, byly průběžně během realizace projektu také dosaženy.

- Bylo dodrženo časové rozvržení projektu?

Předem dané časové rozvržení projektu o celkové délce 15 vyučovací jednotek nebylo dodrženo. Časový harmonogram bylo nutné prodloužit o jednu vyučovací hodinu. K tomuto prodloužení došlo během realizace 3. úkolu. Žáci měli původně časovou dotaci na vytvoření papírové koláže 4 vyučovací hodiny, ale bylo nutné ji navýšit o jednu časovou jednotku.

- Považuji projekt za zdařilý a proč?

Projekt považuji za zdařilý. Nejen že bylo dosaženo všech zvolených cílů víceméně ve stanoveném čase, ale docílila jsem i toho, že žáci nad problémem přemýšleli a nejen v hodinách výtvarné výchovy o jednotlivých tématech debatovali. Také během celého projektu přicházeli do hodin s novými poznatky o tom, jak to kolem kontejnerů v našem městě vypadá a kde se co povaluje. Nevím, zda jsem měla na žáky až takový vliv, ale zaznamenala jsem na sociálních sítích aktivitu několika žáků, kteří prostřednictvím fotek ukazovali, jak byli v lesích a podél cest sbírat povalující se odpad. Ať už byl impuls k této aktivitě jakýkoliv, byla jsem za to ráda.

- Je něco, co bych na projektu změnila?

Po této zkušenosti s realizací bych určitě prodloužila časovou dotaci u již zmíněného 3. úkolu. Nemohu se zbavit myšlenky, zda by nebyla při realizaci projektu příjemnou změnou, vycházka do přírody. Během ní bychom sbírali povalující se odpad a vedli například na toto téma diskusi. Měla bych tak možnost vidět žáky z jiného pohledu nežli jen ve školních lavicích. Více bych také provázala výtvarné téma s běžným životem.

3 DISKUZE

Obsahem této kapitoly bude zhodnocení výsledků, co se v projektu zdařilo, co nezdařilo, a popsání překvapujících momentů během realizace projektu. V poslední řadě se kapitola bude zabývat možnostmi, jak se získanými daty pracovat dále.

Projekt považuji, s ohledem na splnění stanovených cílů, za zdařilý. Za nejdůležitější výsledky považuji znalosti žáků v oblasti třídění odpadu, které prokázali zdárným splněním posledního úkolu projektu a následnou prezentací. Prezentaci považuji za jakési reflektování toho, k čemu žáci během celého projektu dospěli a co si vryli do paměti. Přičemž přidanou hodnotou zde bylo zdokonalování dovedností, ve smyslu vyjadřování se a zlepšování schopností prezentovat své výsledky před ostatními žáky.

Během realizace jsem dospěla k několika překvapujícím momentům. Při plnění úkolu číslo jedna, ve kterém žáci měli namalovat kontejnery a okolí kolem nich, mě překvapil fakt, že žáci namalovali okolí kontejnerů čisté až idealistické. Součástí zadání úkolu bylo, aby žáci namalovali prostředí kolem kontejnerů tak, jak ho oni vnímají. Opravdu jsem nečekala, že nikdo z žáků nenamaluje kolem kontejnerů nepořádek, jak to často v realitě bývá. Byla jsem si tím jistá a svým způsobem jsem se těšila na to, až uvidím, jak si žáci s realitou pohrají a jak moc se na ni soustředí. Na druhou stranu, je hezké, že žáci mají v mysli vytvořený takovýto obraz o prostředí kolem kontejnerů a třeba budou v budoucnu usilovat o to, aby to tak bylo i v realitě a nejen na papíře. Za další překvapující moment považuji svůj příchod do třídy v momentě, kdy si žáci zaujatě povídali o tom, jak byli vyhodit odpadky do kontejnerů a jak který odpad vytřídili. Velice mě potěšilo, že se žáci tímto tématem zabývají nejen v hodinách výtvarné výchovy ale i mimo ně. Žáky jsem svým příchodem nepřerušila, ale naopak jsem jejich rozhovor vyslechla a navázala jím na svoje téma hodiny. Pokud si žáci o tomto tématu povídají a je to pro mě znamením, že je téma zaujalo, je pro mě zajímavé a dostává se jim do podvědomí.

Myslím si, že je velice důležité, aby se environmentální výchova na škole, kde učím, častěji zařazovala jako průřezové téma i do jiných předmětů, než je výtvarná výchova. Data, která jsem získala, tak ráda poskytnu svým kolegům. Třeba tak přispěji k vytvoření dalšího projektu, který podpoří environmentální výchovu a rozšíří znalosti žáků v tomto oboru.

Se získanými daty, by se také dalo pokračovat v tom smyslu, že bych na jejich základě vytvořila další projekt například s některým z kolegů jiných vyučovacích předmětů. Vytvořili bychom tak pokračování tohoto projektu, které by na něj plynule navazovalo a rozšiřovalo již získané znalosti žáků. Projekt by se dal rozšířit například o další „eko výlet“, který by sloužil jako vstupní brána celého projektu. Vhodné by bylo například i propojení s akcí „Uklidme Česko“, nebo s „Trash Hero“. Nabízí se zde spousta možností, jak s daty získanými z mého projektu pracovat, a já jim budu plně nakloněna.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce je pomocí výtvarného projektu vytvořit plnohodnotný příklad dobré praxe, přičemž mezi jeho jednotlivé cíle patří odborné zdůvodnění. J. Mareš ve své studii uvádí, že příklad dobré praxe v oblasti vzdělávání by měl být především aktuální, zajímavý a inspirativní pro ostatní pedagogy. Při tvorbě projektu pro mě byla aktuálnost tématu hlavní myšlenkou. Chtěla jsem výtvarnou výchovu propojit s takovým tématem, které se dětí 5. ročníku každodenně dotýká a bude je provázet po celý život.

Třídění odpadu je téma, které je aktuální čím dál více a nemyslím si, že by někdy došlo k jeho upozadění. Zajímavost tématu, která je bezesporu důležitým aspektem, nejen pro příklad dobré praxe, ale i pro úspěšnou realizaci projektu, je pro žáky velmi důležitá. Pokud žáky nebude téma zajímat, a tím pádem dostatečně motivovat, jejich výkon nebude takový, a tím ani příklad dobré praxe nebude správný. Probuzení zájmu o téma kolem třídění odpadu jsem dosáhla vstupními motivacemi. Prvotní motivací byl výlet do Spalovny odpadu Chotíkov a poté následovaly dílčí vstupní motivace u každého úkolu projektu. Žáky téma natolik zajímalo, že se mu věnovali i mimo školní prostředí. Spolu s rodiči chodili do přírody sbírat odpadky a tak se aktivně starali o životní prostředí.

Jak jsem již zmínila ze studie J. Mareše, jedním z cílů příkladu dobré praxe by mělo být také inspirování ostatních pedagogů. Velice by mě potěšilo, kdyby byl můj projekt inspirativní a vedl tak ostatní pedagogy k podobným krokům ve smyslu zařazování environmentální výchovy do jejich vyučovacích hodin. Ale myslím si, že všeobecně inspirovat ostatní pedagogy a přimět je například k podobné formě výuky je často neuskutečnitelné. Nemusí to být vždy problém autora. Velká část pedagogů, především těch zkušenějších a starších, často odmítá nové metody, formy výuky a nechtějí se vzdát svých osvědčených způsobů vyučování. Troufnu si říci, že naopak řada mladých pedagogů tuto moderní metodu projektového vyučování vyzkouší a pokud realizace bude úspěšná, zařadí ji do své výuky. Myslím, že inspirovat pedagogy svojí prací je dobré, ale často nemožné, a tak to podle mého názoru až do takové míry nevyovídá o příkladu dobré praxe. Díky této diplomové práci jsem získala nejen zkušenosti, ale také nápady na zkvalitnění projektu. Nejceněnější zkušenosti jsem získala při stavbě projektu a organizaci následné realizace dílčích úkolů.

Při sestavování projektu jsem se dlouhou dobu zabývala tím, jak efektivně projekt vytvořit, aby byl úměrný k dovednostem a schopnostem žáků a zároveň obsahoval vhodné propojení s environmentální výchovou. Při plánování organizace dílčích úkolů, jsem se potýkala s nejistotou, kolik času mám věnovat seznámení žáků s úkolem a do jaké míry mám environmentální výchovu do vyučovací jednotky zapojovat. Jelikož žáky neučím jiný předmět než výtvarnou výchovu, nevěděla jsem, jaké znalosti již v tomto oboru mají. A tak jakousi pomůckou k zopakování základních informací o odpadu se stal již zmíněný výlet do spalovny odpadu Chotíkov. Zároveň jsem byla připravena na to, že v případě neznalosti žáků vyučovací hodinu přizpůsobím, prodloužím a budu věnovat více času právě environmentální výchově, tématu třídění odpadu. Při realizaci jsem se během úvodní hodiny přesvědčila, že žáci v drtivé většině základní znalosti mají a vědí, co téma třídění odpadu obsahuje. Nabyté zkušenosti při výstavbě, realizaci i hodnocení mého prvního projektu mě inspirovaly k pokračování do budoucnosti. Získala jsem při tom mnoho zkušeností a námětů do budoucí praxe.

Díky realizaci projektu jsem ale nezískala jen kladné zkušenosti, ale také negativní. Ve třídě, kde jsem projekt realizovala, se objevilo několik žáků, které se mi nepodařilo zaujmout tak, jak bych si představovala. Nemohu říci, že by tito žáci nesplnili mé požadavky, ale spíše se jednalo o to, jakým způsobem je splnili. Považuji za poctivé říci, že se nejednalo o žáky, kteří by byli ve výtvarné výchově méně zdatní, a úkoly by je tak odradily. Jednalo se o žáky, kteří byli šikovní a chytří, ale nepovažovali úkoly za „středobod vesmíru“, jako v daný okamžik prožívali ti ostatní.

S ohlédnutím za zdařilostí projektu a příkladem dobré praxe přede mnou vyvstala otázka, zda má cenu se tomuto tématu a projektu dále věnovat. Už teď vím, že se budu projektu dále věnovat ve smyslu jeho zkvalitňování pro zefektivnění výuky. Pokud budu projekt v budoucnu opět realizovat, zařadím do něj vycházku za účelem zbavování přírody odpadků. A velkým přínosem by bylo i propojení s přednáškou na téma odpadové hospodářství a možnosti třídění a recyklace v rámci prvouky nebo přírodovědy a vlastivědy. Závěrem bych chtěla říci, že tato diplomová práce mě motivovala k zlepšování se v roli pedagoga a utvrdila mě v přesvědčení, že to, čemu se věnuji, je správné a naplňuje mě to.

RESUMÉ

Diplomová práce s názvem „Výtvarný projekt ve výtvarné výchově – příklad dobré praxe“ má určený cíl vytvořit příklad dobré praxe. Příklad dobré praxe představuje netradiční formy práce, školní projekty, či ozvláštněné formy výuky, které vyúsťují v efektivnější výuku vzdělávání. Splněním cílů diplomové práce bylo dosaženo pomocí metody projektového vyučování, které je považováno za efektivní a účinnou cestu, k dosažení vytčených cílů. Díky zdařilé realizaci projektu, tak žáci dosáhli nejen určených vzdělávacích cílů, ale také některých výchovných záměrů, jak výtvarné, tak environmentální výchovy.

SUMMARY

This diploma thesis „Visual project in art lessons – an example of the Best Practise“ aims at creating an example of the „Best Practise“ in art education. The „Best Practise is an unconventional method of educational work, school projects development and/or extended and unusual classroom practise resulting in a better and more effective education. The goals of the thesis have been fulfilled by the project education method, which is generally considered to be an effective and efficient method. Thanks to the successful project realisation, the pupils could achieve not just the defined educational goals but some of the personal and behavioural development goals, especially in terms of art and environmental education.

SEZNAM LITERATURY

BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník : (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0609-5.

BLÁHA, Jaroslav, SLAVÍK Jan. *Průvodce výtvarným uměním V*. Praha: Albra, 2010. ISBN 80-7361-038-8.

COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-958-0.

DYTRTOVÁ, Radmila. *Environmentální výchova a vzdělávání: textová a studijní opora*. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, Institut vzdělávání a poradenství, 2014. ISBN 978-80-213-2459-6.

EXLER, Petr. *Využití projektové metody ve výtvarné výchově s artefietickými postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4620-2.

HAZUKOVÁ, Helena. *Didaktika výtvarné výchovy VI.: tvořivost a výtvarná výchova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-434-1.

HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-237-7.

KASÍKOVÁ, Hana. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Ilustroval Stanislav FIALA. Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-7178-167-3.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8163-5.

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

MÁCHAL, Aleš. *Špetka dobromysli: kapitoly z praktické ekologické výchovy*. Brno: EkoCentrum, 1996. Hrách na zdi (Ekocentrum). ISBN 80-901668-6-5.

REMTOVÁ, Květoslava. *Výkladový slovník základních pojmů z oblasti udržitelného zdroje*. Vydání 1. Ministerstvo životního prostředí ČR, Praha, 2009. ISBN: 978-80-7212-506-7.

ROESELVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. 1. vydání. Praha: Sarah, 1997. ISBN: 80-902267-2-8.

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, SLAVÍK, Jan, HAZUKOVÁ, Helena. *Výtvarné čarování: Artefietika pro předškoláky a mladší školáky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2000. 212 s. ISBN 80-7290-016-1.

SPIPKOVÁ, Vladimíra. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál, 2005. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-942-9.

SPOUSTA, Vladimír. *Vizualizace vybraných problémů hraničních pedagogických disciplín*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5296-3.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Arman [online]. [cit. 5. 11. 2020]. Dostupné z http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=96.

Co jsou příklady dobré praxe [online]. [cit. 25. 03. 2021]. Dostupné z <http://www.nuov.cz/kurikulum/co-jsou-priklady-dobre-praxe>.

Co je to odpad? [online]. [cit. 21. 11. 2020]. Dostupné z <https://odpady.plzen.eu/mesto-a-odpady/co-je-to-odpad/co-je-to-odpad.aspx>.

Environmentální výchova. [online]. [cit. 06. 11. 2020]. Dostupné z <https://environmentalni-vychova.webnode.cz/co-je-evvo>.

Frotáž [online]. [cit. 8. 02. 2021]. Dostupné z <http://vytvarna-vychova.cz/tag/frotaz/>.

Humanistické hnutí [online]. [cit. 8. 02. 2021]. Dostupné z <http://humanistickehnuti.cz/>.
Jak se vyrábí sklo a kde vzniklo [online]. [cit. 24. 03. 2021]. Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=0Gg0h5fk-dw>, cit. 24. 03. 2021).

Katalog odpadů [online]. [cit. 21. 11. 2020]. Dostupné z <https://www.katalogodpadu.cz/#top>.

Komunální odpad [online]. [cit. 21. 11. 2020]. Dostupné z <https://www.trideniodpadu.cz/komunalni-odpad>.

Max Ernst [online]. [cit. 8. 02. 2021]. Dostupné z <https://zivotopis.osobnosti.cz/max-ernst-malir.php>.

Metodika realizace environmentální výchovy v terénu [online]. [cit. 16. 11. 2020]. Dostupné z <http://enviregion.pf.ujep.cz/exkurze/ucitele/data/metodika.pdf>.

Metodika výuky jednotlivých předmětů na 1. Stupni základních škol z pohledu pedagogické praxe – Náměty pro začínajícího učitele MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDĚŽE A TĚLOVÝCHOVY [online]. [cit. 6. 02. 2021]. Dostupné z <https://projekty.osu.cz/synergie/dok/opory/simik-metodika-vyuky-jednotlivych-predmetu-na-1-stupni-zs.pdf>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. [cit. 06. 11. 2020]. Dostupné z http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017.pdf.

MŠMT (2015) Rámcový vzdělávací program pro základní školy [online]. [cit. 08. 02. 2021]. Dostupné z http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017.pdf.

Nové trendy ve výtvarné výchově [online]. [cit. 8. 02. 2021]. Dostupné z http://old.projekty.ujep.cz/podpuc/wp/content/uploads/2014/06/SO_Nove_trendy_ve_vytvarne_vychove.pdf.

O projektech a projektových aktivitách [online]. [cit. 24. 11. 2020]. Dostupné z <http://www.projektovavyuka.cz/AboutProjects.aspx>.

Pojetí Výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura [online]. [cit. 5. 02. 2021]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/43/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramci-vzdelavaci-oblasti-umeni-a-kultura.html/>.

Projektové vyučování [online]. [cit. 27. 03. 2021]. Dostupné z https://katkalojdova.weebly.com/uploads/2/4/3/0/24306750/projektove_vyucovani.pdf.

Příklady dobré praxe v pedagogice [online]. [cit. 09. 02. 2021]. Dostupné z <https://ojs.cuni.cz/pedagogika/article/view/1186>.

Roman Kroufek, Jana Kroufková, Studijní opora kurzu Environmentální rozměr polytechnicky orientovaného vzdělávání v MŠ. [online]. [cit. 06. 11. 2020]. Dostupné z http://old.projekty.ujep.cz/podpuc/wpcontent/uploads/2014/06/Enviromentalni_vychova_v_MS.pdf.

Recyklace [online]. [cit. 24. 03. 2021]. Dostupné z https://www.youtube.com/watch?v=rZqsR_dbC3Q.

Správné třídění odpadu. [online]. [cit. 21. 11. 2020]. Dostupné z <https://www.komunalniekologie.cz/info/spravne-trideni-odpadu-co-patri-do-smesneho-komunalniho-odpadu>.

Solution pure and simple [online]. [cit. 24. 03. 2021] dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=BVCY3n8Tvjc>.

Taxonomie výukových cílů [online]. [cit. 16. 12. 2020]. Dostupné z <https://pedagogika.skolni.eu/pedagogika/didaktika/taxonomie/#2>.

The Era of Environmental Art. [online]. [cit. 5. 11. 2020]. Dostupné z <https://www.widewalls.ch/environmental-art/>.

Využití projektové metody ve výtvarné výchově s artefietickými postupy [online]. [cit. 08. 02. 2021]. Dostupné z http://kvv.upol.cz/images/upload/files/vyu%C5%BEit%C3%AD%20projektov%C3%A9%20metody_exler_final.pdf.

Výukové metody v pedagogice [online]. [cit. 08. 02. 2021]. Dostupné z <https://www.bookport.cz/e-kniha/vyukove-metody-v-pedagogice-408928/#>.

Vzdělávací oblast člověk a jeho společnost – úvod [online]. [cit. 22. 11. 2020]. Dostupné z <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10612>.

Vzdělávací oblast člověk a jeho svět [online]. [cit. 16. 11. 2020]. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/225/VZDELAVACI-OBLAST-CLOVEK-A-JEHO-SVET.html/>.

Vzdělávací oblast Člověk a příroda – úvod [online]. [cit. 16. 11. 2020]. Dostupné z <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10722>.

Vzdělávací obor – Výtvarná výchova 1. období 1. Stupně [online]. [cit. 7. 02. 2021]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/artefact.php?artefact=69903&view=10648&block=59005>.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Ernst (1931) Les a slunce /Forest and Sun.....	11
Obrázek 2 - Max Ernst (1931) Les a slunce / Forest and Sun.....	11
Obrázek 3 - Giacometti (1949), Kráčející muž.....	12
Obrázek 4 - Kontejnery a prostředí kolem nich (zdroj vlastní).....	36
Obrázek 5 - Kontejnery a prostředí kolem nich (zdroj vlastní).....	36
Obrázek 6 - Kontejnery a prostředí kolem nich (zdroj vlastní).....	37
Obrázek 7 - Kontejnery a prostředí kolem nich (zdroj vlastní).....	37
Obrázek 8 - Recyklátoři (zdroj vlastní).....	40
Obrázek 9 - Cesta odpadu (zdroj vlastní).....	42
Obrázek 10 - Cesta odpadu (zdroj vlastní).....	42
Obrázek 11 - Cesta odpadu (zdroj vlastní).....	43
Obrázek 12- Cesta odpadu (zdroj vlastní).....	43
Obrázek 13 – Koláž (zdroj vlastní).....	48
Obrázek 14 – Koláž (zdroj vlastní).....	48
Obrázek 15 – Koláž (zdroj vlastní).....	49
Obrázek 16 – Koláž (zdroj vlastní).....	49
Obrázek 17 – House Of Faith (zdroj vlastní).....	52
Obrázek 18 – Plasták – Náskres (zdroj vlastní).....	54
Obrázek 19 – Plasták – Realizace (zdroj vlastní).....	54
Obrázek 20 – Plasták – Náskres (zdroj vlastní).....	54
Obrázek 21 – Plasták – Realizace (zdroj vlastní).....	54
Obrázek 22 – Plasták – Náskres (zdroj vlastní).....	55
Obrázek 23 – Plasták – Realizace (zdroj vlastní).....	55
Obrázek 24 – Malovaná sklenice (zdroj vlastní).....	58
Obrázek 25 – Malovaný hrnek (zdroj vlastní).....	58
Obrázek 26 - Jak se vyrábí sklo a kde vzniklo (zdroj vlastní).....	58
Obrázek 27 - Skleněná dekorace – Náskres (zdroj vlastní).....	61
Obrázek 28 – Skleněná dekorace – Realizace (zdroj vlastní).....	61
Obrázek 29 – Skleněná dekorace – Náskres (zdroj vlastní).....	61

Obrázek 30 – Skleněná dekorace – Realizace (zdroj vlastní).....	61
Obrázek 31 – Skleněná dekorace – Náskres (zdroj vlastní).....	62
Obrázek 32 – Skleněná dekorace – Realizace (zdroj vlastní).....	62
Obrázek 33 – Skleněná dekorace – Náskres (zdroj vlastní).....	62
Obrázek 34 – Skleněná dekorace – Realizace (zdroj vlastní).....	62
Obrázek 35 – Skleněná dekorace – Náskres (zdroj vlastní).....	63
Obrázek 36 – Skleněná dekorace – Realizace (zdroj vlastní).....	63
Obrázek 37 – Skleněná dekorace – Náskres (zdroj vlastní).....	63
Obrázek 38 – Skleněná dekorace – Dekorace (zdroj vlastní).....	63
Obrázek 39 – Reklama na třídění odpadu (zdroj vlastní).....	66
Obrázek 40 – Plakát (zdroj vlastní).....	69
Obrázek 41 – Plakát (zdroj vlastní).....	69
Obrázek 42 – Plakát (zdroj vlastní).....	70
Obrázek 43 – Plakát (zdroj vlastní).....	70
Obrázek 44 – Plakát (zdroj vlastní).....	71